

DELAVSKA ENOTNOST

Glasiło sindikatov Slovenije izdaja Republiški svet Zveze sindikatov za Slovenijo. — Odgovorni urednik France Boštjančič. — Tisk Casopisno-založniškega podjetja »Slovenski poročevalci« v Ljubljani. — Naslov uredništva in uprave Ljubljana, Čufarjeva ulica 1 — Dom sindikatov. Telefon uredništva in uprave 32-031. Uredništvo 32-538, uprava 30-046. Poštni predal 284. — Račun pri Mestni hranilnici v Ljubljani 601-606-1-221. List izhaja vsak petek. — Rokopisov ne vračamo. — Mesečna naročnina 40 din, četrtletna 120 din, polletna 240 din, celoletna 480 din; posamezna številka 10 din

GLASILO SINDIKATOV SLOVENIJE
ŠT. 43 / 18. OKTOBRA 1956 / LETO XV / CENA 10 DIN

S SEJE PREDSEDSTVA REPUBLIŠKEGA SVETA SINDIKATOV SLOVENIJE

Z LICEM K POTROŠNIKOM

Kot smo že poročali, je bila preteklo sredo 4. redna seja Predsedstva Republiškega sveta Zveze sindikatov za Slovenijo. Razpravljali so o nekaterih problemih gospodarstva, o pripravah na občne zборе in o osnutku zakona o pokojninskem zavarovanju. Povzemimo nekaj misli iz poročil in razprave!

Največje zanimanje je vladalo za prvo točko dnevnega reda, ob njej je bila tudi najbolj zanimiva razprava. Uvodno besedilo v razpravi o nekaterih vprašanjih gospodarstva v današnjem položaju je imel predsednik tov. Janko Rudolf. Ko pregledujemo, kakšen je danes naš gospodarski položaj,

je zlasti očitnih dvoje stvari: nesporno je, da se je tržišče že močno ustalilo, in drugič, da zaostajamo z izpolnjevanjem nalog, ki smo si jih postavili z letošnjim družbenim planom. Prav danes je nadvse koristno, da osvežimo spomin na smernice, ki smo si jih postavili lani na tistem znanem posve-

tovanju pri tovarišu Titu in na IV. plenarnem zasedanju Zveznega odbora Socialistične zveze. Temeljna misel, ki se je izkristalizirala na teh posvetovanjih, je bila, da je treba preiti od enostranske usmeritve investicij v bazično industrijo in kapitalno graditev na tako investiranje, ki bo razširilo proizvodnjo potrošnih dobrin, ki bo omogočilo naglo gospodarsko rast na osnovi že zgrajene bazične industrije. Gospodarstvo je treba tako urejati, da bo vzporedno z nenehnim porastom proizvodnje in proizvodnosti rasla tudi živ-

ljenjska raven prebivalstva in to v prvi vrsti delavcev. **Trg še ne pritiska na proizvajalce**

Nujna je bila torej sprememba notranjega ustroja investicij tako, da bi počasneje razvijali skupino »A«, to je, proizvodnjo sredstev za proizvodnjo, hitreje pa skupino »B«, to je proizvodnjo sredstev za potrošnjo.

Nekateri menijo, da je to moč doseči le na dva povsem nasprotna načina: na kapitalistični z vsemi neogibnimi spremljevalci, stihijo, hiperprodnostiških društev. To se mi zdi dukcija, krizam itd., ali pa na državno kapitalističen, birokratski način, kjer je vse strogo planirano, pri tem pa ostajajo trgovine prazne, izbire blaga ni skoraj nobene, slaba je kvaliteta itd.

Pri nas kajpak nismo ubrali ne ene ne druge poti. Naša pot vodi le prek z družbenim planom določenih sorazmerij. V tem okviru določajo naše gospodarske organizacije po zakonu o ponudbi in povpraševanju svoje mesto v družbenem gospodarstvu.

Seveda je to zamotanejši proces, v katerem silijo na dan tudi oni dve ekstremni težnji. Varali bi se namreč, če bi mislili, da v našem gospodarstvu ni kapitalističnih teženj, saj jih srečujemo vsak dan in se kažejo na primer v nelojalni konkurenci, napačnem pojmovanju zaloga (ponekod zavoljo njih zmanjšujejo proizvodnjo) v

stremljenjih za dobičkom za vsako ceno itd. Naše tržišče pa je še preslabo založeno, da bi bolj pritiskalo na proizvajalce. Tudi čisto birokratskih teženj ne manjka, Marsikje, kadar se znajdejo v težavah, pritiskajo na vse načine, da bi postavili enotne cene, uvedli spet administrativno distribucijo in vidi-jo rešitev — predvsem svojo — v administrativnih posegih v gospodarstvo.

Iz vsega tega izhaja tista, tolikokrat povedana resnica, da je v takih pogojih nujen močnejši poseg subjektivnih sil v dogajanje

Delovanje letošnjih instrumentov se šele zdaj občutneje kaže

Stabilizacija trga je v glavnem že posledica ukrepov lanskega družbenega plana in ukrepov, ki jih je sprejel Zvezni izvršni svet po posebnih pooblastilih (zmanjšanje investicij, proračunska potrošnja, izvoza nekaterih vrst blaga in povečanje uvoza potrošnih dobrin, kar je prispevalo k boljši preskrbi trga). Seveda se je trg ustalil tudi zavolj delovanja letošnjih instrumentov, ki učinkujejo zlasti zadnji čas. Zaradi tega namreč, ker so bili družbeni plani letos precej pozno sprejeti in je bil do takrat v veljavi še lanski družbeni plan, rezultati letošnjih instrumentov še niso bili tako očitni

(Nadaljevanje strani)

NEKATERI PROBLEMI kulturno-zabavnega življenja

Poročilo tov. Staneta Kavčiča na posvetovanju delavskih društev Svoboda

Ko postavljamo to vprašanje na dnevni red, se mi zdi predvsem važno najprej ugotoviti izhodišče, iz katerega to vprašanje postavljamo. To vprašanje gledamo, po mojem mnenju predvsem iz enega zornega kota, iz kota namreč, iz katerega gledamo in opazujemo razvoj, zavest, razpoloženje in mišljenje delovnega človeka, našega delavskega razreda, našega delavca. Tega ne smemo pozabiti, kadar določamo programe v naših društvih, kadar se razgovarjamo o njihovi problematiki.

To uvodoma poudarjamo zato, ker se mi zdi, da imamo pojave, ki kažejo, da so v prenekaterih društvih prevladala nekatera razmišljanja in cilji, ki so sama sebi namen, odnosno katerih namen naj bi bil, gojiti tako ali drugačno dejavnost po zamisli ozke ali pa maloštevilne skupine ljudi, neodvisno in odtrgano od konkretnih prilik, zahtev, želja in razvoja delavcev in ostalih delovnih ljudi, ki tam žive. To bi bil sam sebi namen, ali pa, ki bi zadovoljeval ozke, bodisi realne bodisi nerealne cilje posameznikov, seveda ni na mehanizem, saj ne more dati tistih rezultatov in take aktivnosti, ne more igrati tiste družbenopolitične in vzgojne vloge, ki je potrebna in zaželena in kakršno je pravzaprav v odnosu do delavca, do našega delavskega razreda danes treba zahtevati in opravljati.

Ce pa je naše izhodišče predvsem delovni človek, njegova zavest, njegova kultura, njegova nobranja potreba, ki je raznovrstna, potem je treba videti določene družbene činitelje, v katerih se danes zavest našega delovnega človeka oblikuje in razvija. Treba je videti vse določene osnovne družbenopolitične momente, ki vplivajo danes na oblikovanje delovnega človeka, so v neposredni zvezi z njegovo rastjo in njegovim razvojem, imajo svoje pozitivne odnosno negativne posledice na njegovo delo, na njegovo mišljenje in njegovo razpoloženje. To pa, mislim, premalo ocenjujemo, ko določamo konkretne programe. Zdi se mi, da te osnovne elemente današnjih družbenih odnosov naša društvena vodstva premalo upoštevajo, premalo nanje računajo in se preveč zapirajo v svoje ozke sektorje. Zato se dogaja, da se razprave o nekaterih vprašanjih po nepotrebnem pojavljajo na različnih krajih in na različnih mestih, ko istočasno ostajajo mnoga druga važna vprašanja neobdelana. Drugače povedano bi lahko rekli: našim delovnim ljudem se o nekaterih stvareh govori dvakrat ali pa tudi trikrat, se nanje opozarja dvakrat ali pa trikrat, so pa mnoga druga važna vprašanja, o katerih se ne govori in ki se rešujejo sama od sebe, spontano ali pa zgolj slučajno.

Ce se vprašamo po tistih osnovnih elementih, ki jih je danes treba videti, ko se odre-

jajo naloge in notranja vsebina dela na kulturno-zabavnem področju, gledano z vzgojne stališča, potem mislim, je treba videti najprej naslednja dva činitelja.

Danes se oblikuje družbena zavest našega delovnega človeka na družbenoekonomskem samoupravnem področju. Tukaj mislim naš celotni samoupravni demokratični mehanizem z delavskimi sveti, s komunami, z (Nadaljevanje na 6. strani)

Preteklo nedeljo je bilo v Iška posvetovanje Zveze društev prijateljev prirode. — Zborovalci med govorom predsednika Janka Rudolfa.

Z L I C E M K P O T R O Š N I K U

(Nadaljevanje s 1. strani) Proizvodnja potrošnega blaga zaostaja

Pri uresničevanju smernice naše gospodarske politike naletamo na precej pomanjkljivosti. Glavna je v tem, da se industrija ni dovolj naglo preusmerila glede na nove zahteve. Proizvodnja potrošnega blaga je daleč zaostala, z njo smo za celih 21 odstotkov pod planom. Tu je temeljni razlog za slabo življenjsko raven. Prav ob tem imamo opravka z vrsto kapitalističnih usodlin, ko skušajo ponekod krivdo za svoje slabo gospodarjenje prevrniti na gospodarski sistem ali na naše vodstvo, sami pa niso niti s prstom mignili in se vključili v naša splošna prizadevanja za boljše gospodarjenje, za dvig delovne storilnosti, nižje proizvodne stroške itd.

Zaloge so potrebne, da ne bi živeli iz rok v usta

Bistveno vprašanje je danes, ali smo in kako smo sposobni uresničevati našo gospodarsko politiko, določeno z družbenim planom ne glede na okolnosti, ki nam to otežujejo. To je bistveno in v tem je tudi vloga subjektivnih sil, da se nenehno trudimo, da bi našo gospodarsko politiko dosledno uresničevali. Gre za subjektivne sile, ki so spoznale, da je le to pot naprej in da zberemo okrog sebe čim širši krog delavcev v boju za ta načela.

Istovčasno ko ugotavljamo, da težko živimo, da le stežka rineмо naprej, ko vsi vemo, da so za enotno gospodarjenje potrebne rezerve, da ne bomo živeli vedno le iz rok v usta in bili zavoljo tega izpostavljeni nihanjem tržišča, je nastal precejšen krik in vik zaradi teh neznanjih zalog, ki so se pojavile zadnji čas v nekaterih podjetjih. Saj so krog tega nedvomno tudi težave. Saj se ne da reči, če so to prav tiste zaloge, ki si jih želimo. Vendar smo v sindikatih dostikrat bolj iskali take načine reševanja teh zadev, kakršne so nam narekovala gospodarska vodstva — namesto s stališča naših splošnih gospodarskih koristi, našega nadaljnega razvoja, ne da bi spoznali, da gre v bistvu za naš standard. Obenem ko pomagamo reševati take probleme, ki marsikje res nastanejo, se moramo v sindikatih postaviti na stran potrošnika. Bilo je namreč dokaj malo iskanja notranjih rezerv, zelo malo prilaganja notranjemu in zunanjemu trgu.

Tega se moramo jasno zavediti. Ni kakega strica, ki bi nam kaj zapustil, imamo le tisto, kar sami napravimo. To bi morali vedeti tudi tisti, ki pričakujejo, da bodo v Beogradu na primer izdali uredbo, kakšno mora biti blago in koliko ga mora biti na trgu. Če uvažamo na primer tekstil, ta pritiska na proizvajalca, da bi bolje in ceneje proizvajali, da bi izdelovali tako blago, kakršnega si potrošniki želimo.

Gre za notranje rezerve

Da, za notranje rezerve gre. V marsikateri gospodarski panogi izkoriščamo komaj tri četrtine proizvodnih kapacitet.

Istovčasno pa so velikanski apetiti po novih investicijah. Naslednje leto je za 74 milijard dinarjev takih želja. Zato bo treba temeljito pregledati, komu bomo dali investicijske kredite, saj je konec koncev tudi res, če stojijo neizkoriščeni stroji v Litostroju, to ne pomaga stekleni galanteriji.

Za večji vpliv sindikatov na gospodarska združenja in zbornice

Z vsem tem v zvezi je vloga gospodarskih združenj in zbornic, ki jim še precej manjka, da bi igrale v našem družbenem življenju tisto vlogo, kakršno smo jim namenili, ko smo jih ustanovljali. Združenja in zbornice naj bodo v resnici družbeni organi, ki bodo koordinirali proizvodnjo, pospeševali kooperacijo med podjetji, znanstveno proučevali organizacijo dela, posredovali proizvodne izkušnje med gospodarskimi organizacijami itd. Današnje so le še prepogosto bolj pod vplivom kapitalistične miselnosti in administrativno birokratskih težej, češ ta koeficient je treba znižati, tega blaga je treba več in tega manj uvažati, ta ekonomski instrument spreminiti. Včasih gre celo za kvazitehnokratska pojmovanja, ki celo v kapitalizmu nimajo tal. Seveda nismo le sindikati poklicani, da bi vplivali nanje, vendar naj bi bil vpliv sindikatov močnejši, če ne celo odločilen. V svojih prizadevanjih, da bi zbornice in združenja našla svoje pravo mesto v družbi, moramo imeti sami jasna stališča do posameznih vprašanj.

Beseda o našem lastnem mehanizmu

Ko še govorimo o zbornicah in o tem, kako naj bi sindikati uveljavili svoj vpliv nanje, rečimo še nekaj besed sploh o našem lastnem mehanizmu, ali bolje: o naši metodi dela. Menda ne bi bila preostra trditev, da so naši odborniki marsikje premalo pod našim idejnimi vplivom.

Predsedstvo samo ugotavlja, da imamo v sindikatih dosti premalo jasnih stališč do posameznih vprašanj in da celo tista stališča, do katerih se dokopljemo, dostikrat ne pridejo do podjetnic in članstva. V naših družbenovzgojnih prizadevanjih smo se zadnji čas preveč enostransko usmerili in se le dogodili, da podležemo tisti znani in stari bolezni, da nam je več za obliko kot za vsebino. Za razne seminarje in predavanja anežiramo predavatelje, ki pa jim pustimo popolnoma proste roke. Predavajo pač, kar vedo in kakršna je pač njihova stopnja družbene zavesti. Le njim samim prepuščamo, torej, da oblikujejo nazore in zavest delavca.

Gre torej za to, da sami napravimo določene družbeno ekonomske analize in naša stališča aktivno posredujemo članstvu. Mi sicer dostikrat dobro vemo, kaj hočemo, v metodi dela pa šepamo, ker ne najdemo načina, kako bi vse delovne kolektive pridobili zanje. V tem, v dolžnosti samih stališč je tudi najučinkovitejša pomoč osnovnim organizacijam.

Druga stvar, ki je s tem kajpak tesno povezana, pa je metoda dela v osnovni organizaciji.

Odborniki v podružnicah nimajo marsikje med dvema skrajnostima: med tem, kar zastopa vodstvo gospodarske organizacije in so odborniki dostikrat le glasniki stališč teh vodstev. Ali pa se pustje zapeljati socialdemagoškim gestom zastalejšega dela delavcev. Svojih stališč pa nimajo, bodi, da ne vedo za stališča višjih sindikalnih vodstev, bodi, da teh niti ni. Vendar ne pozabimo na organizacijo Zveze komunistov in Socialistično zvezo, ki deluje v kolektivu, v občini, ob njihovih pomočij najdemo svoje mesto. Pri tem pa ne mislimo, da bi moral voditi sindikat neko posebno svojo politiko in ne mislimo si, da so edino sindikati tisti, katerih stališča so edino zveličavna in edino socialistična. Nasprotno, vedno smo govorili, da se borimo za ideje, načela in stališča Zveze komunistov. In prav zdaj ob letnih konferencah partijskih organizacij bodo tudi sindikati in odborniki posebej — dobili vrsto pobud za svoje delo v boju za izpolnitev letošnjega družbenega plana.

V bitko za plan — toda ne le z besedami

Vsi se prav dobro zavedamo, kako stojimo s planom. Do konca leta so še trije nepolni meseci in še je čas, da popravimo zamujeno. Te tri mesece izkoristimo tudi za notranjo utrditev naših organizacij, saj so zdaj tudi naši občni zbori in naj ti potekajo v znamenju boja za izpolnitev nalog letošnjega družbenega plana.

Tega boja ne pojmujejo in se ga ne lotevajo na star način — le z govorjenjem nasploh o planu in o tem, da ga moramo izpolniti. V sindikatih smo sposobni, da s splošno mobilizacijo delovnih kolektivov prispevamo k boljši izpolnitvi plana. Te naloge se lotimo v podružnicah kar konkretno: vprašajmo komisije delavskih svetov, kaj so napravile, da bi plan izpolnili. Izpodbudimo jih k delu! Pogovorimo se z upravnimi odbori, ki naj angažirajo razne analitske oddelke tovarn, biroje za organizacijo dela in druge za proizvodnjo odgovorne čimtelje v tovarni; pojdimo na delovna mesta in pogledjmo, kako je organizirana proizvodnja in kaj bi se dalo napraviti, da bi več proizvedli; in plan izpolnili.

Torej: manj »ropotanja« in več konkretnega dela. Čokla pri tem je še dokaj razširjeno mnenje, da je organizacija dela bolj postraška stvar in še marsikateri tehnolog čuti užaljenega, če mu rečeš, da proizvodni postopek še ni vse in da je skorajda važnejše, kako ta postopek uresničimo, kako ga najsmotrnejše in najrentabilnejše organiziramo.

Nekaj »starega« pa le oživimo! Prav bi bilo, da bi se v zadnjem »maskoku« — da tako rečemo — bolj kot doslej poslužili nazorne agitacije. Saj v podjetjih skoraj ne najdeš več nobenih pokazateljev, iz katerih bi mogel vsak delavec spo-

znati, kako je s planom v njegovem oddelku in kako v tovarni, in kaj bi moral sam napraviti, da bi bil letni proizvodni plan dosežen.

To ni dolžnost sindikata. Naj ne porabijo odborniki svojega časa za to, da bi sami risali diagrafne. Te naj vodi in pripravi tehnično vodstvo podjetja.

Dopuste izkoriščajmo enakomerno skozi vse leto

O tem smo pisali že v naši predzadnji številki. Prav izkušnje letošnjega izpolnjevanja plana nas opozarjajo na to, da bomo morali to reč drugače urediti, da ne bomo šli na dopuste samo poleti, ko je največ vode in toka. Razdelimo si jih čez vse leto enakomerno in na plan dopustov mislimo že v začetku leta ter ne šele maja ali junija, sicer se bo naslednje leto ponovilo to, kar smo doživeli letos, da bomo imeli potem težave s planom.

SKLEPI

Predsedstvo je po uvodnih besedah tovariša predsednika in po razpravi sprejelo naslednje sklepe:

1. Pozivajo vse okrajne in občinske sindikalne svete, naj skličejo posvetovanja o problemih izpolnjevanja letošnjega plana. Od pristojnih gospodarskih čimteljev naj zahtevajo točne analize gospodarskega položaja tako, da bodo lahko zlasti občinski sindikalni sveti konkretno razpravljali o tem, kaj je treba v vsaki gospodarski organizaciji storiti, da bi bil plan izpolnjen.

2. Prav takšna posvetovanja naj bi sklicali tudi republiški odbori strokovnih sindikatov. To naj bi bile nekakšne sektorske konference, ki bi jih organiziral v dogovoru z okrajnimi in občinskimi sindikalnimi sveti. Gradivo, oziroma gospodarske analize, naj zahtevajo od gospodarskih združenj in o njih naj razpravljajo na teh posvetovanjih.

3. Republiški odbori naj stopijo v tesnejši stik z združenji. Morda bi se dogovorili za skupne seje in naj se posvetujejo, kaj bodo ukrenili v vsaki proizvodni panogi posebej, da bodo izpolnili plan.

4. Republiški svet naj skliče posvetovanje z vsemi čimtelji, ki imajo vpliv na blagovni promet ter se pogovori o tem, kako bi posredovali potrošni blago na najhitrejši in najcenejši način. To priporočajo tudi sindikalnim svetom.

Predsedstvo je priporočilo referentu na naslednjem plenarnem zasedanju, naj vse to, o čemer so danes govorili, poveže z vzgojnimi nalogami sindika-

tov. Dogovorili so se še, da bo Republiški svet pogosteje priredil tiskovne konference, na katerih naj bi sodelovali tudi republiški odbori, da bi seznanili javnost z našimi stališči.

Predsedstvo je potem razpravljalo še o nekaterih organizacijskih zadevah v zvezi z občinskimi zbori. Določili so razdelitev kvot članarine za prihodnje leto in je ta razdelitev potem, ko je Centralni svet že določil kvoto za svoje potrebe, takale:

- Centralni svet 5 odstotkov,
- Centralni in republiški odbori 20 odstotkov
- Republiški svet 10 odstotkov (Od tega za delavski tisk 2 odstotka in fond nezaposlenih 1 odstotek)
- Okrajni in občinski sveti 25 odstotkov
- Podružnice 35 odstotkov
- Sklad za pomoč nezaposlenim 3 odstotkov.

Okrajni in občinski sindikalni sveti naj se sami dogovore, kako bodo razdelili med seboj svojih 25 odstotkov. Republiški svet priporoča, naj bi pustil občinskim svetom 15 odstotkov, da bi mogli shajati. Sklad za pomoč nezaposlenim članom pa se delj tako, da zadrži občinski sveti zase 3 odstotke, okrajni svet pa dobi 2 odstotka.

Za društva, ki imajo značaj sindikatov, bo veljala prihodnje leto prav takšna razdelitev, kot je tu navedena s tem, da prepušča Republiški svet svoj delež članarine društvu. Posebej je treba razčistiti glede Novinarskega društva, ki že od pomladi ne plačuje več kvote sindikalnim vodstvom. Društva upokojenecv prihodnje leto ne bodo plačevala posebnih kvot sindikalnim forumom.

Predsedstvo je še sklenilo, da se izvrši popis sindikalnih podružnic, da se še pred občinskimi zbori izvrši pregrupacija podružnic, da se društva upokojenecv reorganizirajo, da se ustanove društva invalidov dela, kjer se pokaže zanje potreba in da se sestavi analiza dela sindikalnih organizacij po III. kongresu ZSJ.

Kot smo že poročali, je sklenilo predsedstvo sklicati plenarno, ki bo zasedal 20. oktobra v Ljubljani in razpravljal o nekaterih problemih v zvezi z izobraževanjem in vzgojo delavcev.

Ko so razpravljali o osnutku zakona o pokojninskem zavarovanju, so naročili komisiji Republiškega sveta za socialna vprašanja, naj zbere predloge sindikalnih organizacij ter jih obenem s svojimi pripombami predloži tajništvu Republiškega sveta.

»NIKO« ZELEZNIKI
 RAZPISUJE MESTO
PROD AJNEGA REFERENTA
 Pogoji: absolvent ekonomske srednje šole, znanje srbohrvaščine, nemščine ali angleščine, najmanj triletna praksa v prodaji.
 Plača po dogovoru, stanovanje zagotovljeno. — Ponudbe naslovite upravnemu odboru tovarne »Niko« Zelezniki.
 UPRAVNI ODBOR TOVARNE

Zgodba k nerejenem otroku

Mati! Kako srečna si, ko zaslišiš prvi jok otroka, ki si ga toliko časa nosila pod srcem in bila ves ta čas v mislih pri njem. Kakšen neki bo? Bo podoben nje-mu, tebi? Ze takrat si se veselila, ko se ti bo ta drobna stvarca prvič nasmehnila, te prvič pobožala s svojimi zlatimi ročicami. Kolikšna radost, ko se bo iz otroških ust prvič izvil vzklík: »Mama!»

Toda — če si te sreče oropana, pojem ko si ga že mesece nosila pod srcem? Če se mu pretrga nit življenja, še preden je zagledal luč sveta? Še preden so mogla njegova usteca izgovoriti: »Mama?»

Zgodi se. In zgodilo se je. Njen fant je vrgel kamen na upravo podjetja »Zales«. »Ono je krivo, da je Fani rodila mrtvega otroka, ker so ji odkazali preteško delo,« pravi. »Nikar!« prosi Fani, »pustite vse skupaj pri miru. Ne bezajte! Danes si ne morem poiskati druge službe in bom že potrpehla.«

»Ona je vzor nediscipline,« trdi direktor. »Danes, ko je prišla prvič na delo po bolniškem dopustu, sem jo moral trikrat poklicati, da je prišla v pisarno. Napravil bom vse, da bo šla iz podjetja. Pri sindikalnem svetu bom že dosegel soglasje... Niti poždravi me ne, čeprav to ni bistveno. Ze iz tega se vidi, kakšna je. Ko je zbolela, tega ni javila podjetju. Takrat sem jo ostro prijel (ona pravi, da je bilo že takrat govora o odpuščenju). Tudi v kolektivu ni priljubljena.« To je povedal vpriču nje, predsednika sindikalne podružnice, obratovodje in mene, kajpak.

No, kako je bilo z vso zadevo?

Ze v prvih mesecih nosečnosti je zbolela. Takrat je болоvala štiri dni. Dne 24. julija je prinesla zdravniško potrdilo, da ne more opravljati težkega dela. Avgusta pa je podajala plohe v sušilnico, se prelegnila, nakar je morala v bolnišnico v Ljubljano, kjer so ji z injekcijami ohranili plod. Ko jo je obratovodja našel pri tem delu, jo je opozoril, naj vendar tega ne dela in naj se pazi.

»Kaj sem hotela? Delo je moralo biti opravljeno, drugaga pa, ki bi ga opravil, ni bilo.«

Takrat je болоvala 15 dni (od 30 avgusta).

Iz delovnih nalogov ni razvidno, da bi bila dodeljena k lažjemu delu.

Sredi septembra je prišla spet delat. Takrat je bila že v sedmem mesecu. Vinklanje, prenos deščic in čiščenje, piše na delovnih nalogih. Le 18. septembra je — po delovnem nalogu — prevažala 8 ur rezan les.

Ruparjeva, ki je delala tišči dan z njo, pripoveduje: »Obratovodja naju je poslal pomagat Jožetu in še nekemu vajencu prepeljarati kratke plohe. Debeli so bili okrog 7 do 8 centimetrov, kakšen je bil dolg tudi dva metra. Delo nam je odkazal Medvešček, ki je sam pristavil: »Zenske, da-

nes ste pa nagostale.« Rabil je nek drug izraz. Fani se je spravila na kup in metala plohe dol. Tega se dobro spomnim, ker sem sama v drugem stanu in sem si mislila, da bom šla takoj k zdravniku, če bo kaj narobe. No, meni ni bilo nič, ona je bila pa že v sedmem...»

Ko smo vse to slišali in videli delovne naloge, je zapihal v pisarni drug veter. »Zakaj ste delale, zakaj niste prišle k direktorju, zakaj... Vi, Ruparjeva, se pazite, da ne bo kaj narobe. Pridite v pisarno...»

In sindikat? Ko smo dobili v uredništvo pismo njenega fanta, smo telefonično govorili s predsednikom sindikalne podružnice in ga vprašali, kako je z vso zadevo. Dejal je, da se »za naše pojme ni zgodilo nič posebnega. Spočetka sama ni nič povedala, kako je z njo. Ko je prinesla potrdilo, da ne sme opravljati težkih del, smo ji dali lažje delo. Prej je skladala 25 in 30 milimetrske deske, potem centimetrske. Da je do tega prišlo, ni kriva tovarna.«

Ob vsem tem se človek lahko zamisli: Edino opravičilo za vodstvo tovarne bi bilo v tem, da so odredili tisti usodni dan k delu tudi dva moška in da so morda računali le na njuno uvidenost. Vendar je res, da so k takemu delu dobro vedoč, kako je z njima. dobro vedoč, kako je z njima. Za to površnost je težko najti opravičilo.

Zlasti opozarjamo na to zaradi odnosa marsikaterih vodstev podjetij do nosečnic, saj bi prav gotovo našli zelo dosti podobnih primerov. Kaj si v podjetjih vse predstavljajo pod pojmom »lažje delo«! Če v podjetju res ni moč najti takšnega delovnega mesta, se da ob dobri volji za tiste kritično mesece le najti kakšno delo tudi v drugem podjetju, če se ji konec koncev ne more dati metle v roke. Pri plači je itak ne smejo prikrajšati, čeprav dela na drugem delovnem mestu.

Druga stvar pa je sama mati. Saj bi tudi ona morala vedeti, kako je z njo, saj že imena enega otroka, saj je že bila v bolnišnici zavoljo tega in bi se tudi sama morala paziti. Hm, boste zmajali z glavo. To ti lahko zapišeš, dostikrat e pa v takem položaju, da se v strahu za službo ne upa upreti. Res je to, toda zato imamo vendar vsemogoče družbene organizacije, od sindikatov do ženskih društev, raznih komisij za zaščito družine, ki so dolžne dvigniti svoj glas

zaščito nosečih žena, da bi jim ne delali krivice. Vsak, kdor se proti temu pregreši, bi moral biti kaznovan. In dejstvo je, da so ji odkazali tako delo in da je morda prav zato prišla do nesreče.

Tudi oni starejši delavec, ki je razen vajenca delal z njima, bi to moral vedeti. Moral bi se zganiti, če že ženski sami nista tega storili, in opozoriti direktorja na to. Lepa delavska solidarnost, ob kateri se lahko kaj takega primeri!

Za vodstvo te tovarne je ta primer dober nauk. Zdaj bodo že pazili. Kaj če ni to izkušnja morda že ta žena plačala z življenjem svojega otroka?

V. J.

Saj smo ji dali lažje delo... Saj samo pomagamo...

S PLENUMA OKRAJNEGA SINDIKALNEGA SVETA LJUBLJANA

OD BESED K DEJANJEM

V preteklem tednu je bil v Ljubljani plenum Okrajnega sindikalnega sveta, kateremu sta prisostvovala člana predsedstva Republiškega sveta ZSJ tov. Roman Albreht in France Plazar ter podpredsednik okrajnega ljudskega odbora Ljubljana, Ivo Klemenčič. Člani plenuma so najprej poslušali poročilo o izpolnjevanju planskih nalog v ljubljanskem okraju, nakar so se pomenili o tem, kaj bodo morale sindikalne organizacije storiti, da bo plan čimbolje izpolnjen. Naposled so izvolili novega predsednika in tajnika Okrajnega sindikalnega sveta.

vabijo tudi strokovnjake. Skupno naj ugotovijo, kaj vse je treba storiti, da bo delo bolj organizirano, da bo proizvodnja porastla. Na vsak način bodo morale sindikalne organizacije preiti od golega propagandističnega dela k praktičnemu uresničevanju svojih stališč.

Na plenumu so izvolili novega predsednika okrajnega sindikalnega sveta Ljubljana. Namesto dosedanjega predsednika Lojzeta Ocepka, ki je bil izvoljen za predsednika občine Center, je plenum izvolil tovariša Frančeta Borštnika. Novi tajnik okrajnega sveta pa je postal tovariš Fortuna. N. B.

BODO ODKRILI SPOMENIK

V Sentjurju pri Celju bodo v nedeljo dne 21. oktobra tega leta odkrili spomenik padlim borcem in žrtvam fašističnega terorja. V soboto, 20. oktobra bo v veliki dvorani zadružnega doma slovesna akademija z govornimi, recitacijskimi in pevskimi točkami. Po končani akademiji bodo po bližnjih gričkih zagoreli kresovi, v nedeljo zjutraj bo godba na pihala igrala budnico, ob 10. uri pa bodo odkrili spomenik.

Tega dogodka se prebivalci Sentjurja že več let vesele in se nanj tudi skrbno pripravljajo. V ta namen bodo prepleskali in okrasili hiše, popravili cesto v trgu, uredili kanalizacijo itd.

Z ozirom na veliko število padlih borcev in žrtev fašističnega terorja v tem kraju pričakujejo številno udeležbo tudi z drugih krajev. J. M.

Pomembna akcija

Ob Novem Velenju je v mesecu septembru 4700 ljudi opravilo 17.000 prostovoljnih delovnih ur. Izkopali so novo strugo potoka Pake. Pri tem delu so se zbrali vsi prebivalci tega kraja, med njimi so bili okoličani in mladina, rudarji in upokojeanci. Nikogar ni manjkalo in nekateri vodilni tovariši iz uprave velenjskega rudnika ter zgledni odborniki sindikalnih in drugih organizacij so opravili tudi po 100 ur koristnega dela.

Preteklo nedeljo je bila svečanost. K proslavi je prišel član Zveznega izvršnega sveta tovariš Franc Leskošek-Luka, ki je domačinom in gostom prikazal pravo podobo te doline in kraja, ki se v zadnjem času razvija v gospodarsko pomembno središče. Novi del Velenja je že zgrajen. V prostornih zgradbah stanuje okoli 600 družin. Na praznem prostoru ob nase-

lju bo v bodočih letih nastalo središče Velenja in prostovoljno delo pri izkopavanju nove struge je bil šele začetek velikega dela, ki čakajo marljive Velenjčane. Jč.

TVD »PARTIZAN« Narodni dom

je pričel z redno vadbo vseh oddelkov v ponedeljek, dne 15. t. m. v preurejeni telovadnici v Narodnem domu po naslednjem urniku:

Moški oddelki:		torek in petek		od 16.	do 17.	ure
cicibani	»	»	»	od 17.	do 18.	»
deca	»	»	»	od 18.	do 19.	»
pionirji	»	»	»	od 19.	do 20.	»
mladinci	»	»	»	od 20.	do 21.15	»
člani	»	»	»	od 20.15	do 21.15	»
starejši člani	»	sreda	»	od 18.	do 19.	»
Ženski oddelki:		poned. in četrt.		od 16.	do 17.	ure
cicibani	»	»	»	od 17.	do 18.	»
deca	»	»	»	od 18.	do 19.	»
pionirke	»	»	»	od 19.	do 20.	»
mladinke	»	»	»	od 20.	do 21.15	»
članice	»	»	»	od 20.15	do 21.15	»
starejše članice	»	ob sredah	»	od 17.	do 18.	»

»TISKANINA«

tovarna tiskanega blaga v Kranju

sprejme zaradi zaposlitve v skladišču gotovega blaga dva do tri moške z odgovarjajočo strokovno izobrazbo. — V poštev pridejo le osebe s prakso kot irgovski pomočniki ali skladiščni uslužbeni, in to v tekstilni stroki.

Nastop službe takej ali po dogovoru.

Ponudbe dostavite na upravo podjetja do 31. 10. 1956.

PREDLOG ZVEZNEGA DRUŽBENEGA PLANA ZA LETO 1957 V RAZPRAVI

DOVOLJ ČASA

za proučitev gospodarskega razvoja v prihodnjem letu.

ZAPISEK IZ KOLEKTIVA »JAVOR« V PIVKI

PRECEJŠNJI USPEHI

KI JIH NI MOGOČE PREZRETI

Med največjimi podjetji koprškega okraja je lesno-industrijsko podjetje »Javor« v Pivki z obratovalna Bač in Prestranek. Pred dobrimi štirimi leti se malo znan kolektiv je danes v državi med prvimi v izdelovanju furnirja in vezanih plošč. Lani so izdelali 2.870 kub. metrov plošč in 2.260 kub. metrov furnirja.

Pot do proizvodnih uspehov je bila naporna. Da bi kolikor mogoče povečali proizvodnjo teh in podobnih izdelkov, saj je zanje tudi veliko zanimanje v tujini, se je kolektiv odločil razširiti podjetje. Pred leti so začeli obnavljati žago v Pivki, graditi vodne bazene, obnavljati tovarniško poslopje in graditi v Prestranku najmodernejšo furnirnico v Sloveniji. Kljub gradnjam proizvodnja ni trpela. Nasprotno: letošnji polletni plan so izpolnili 103%. V kakovosti izdelkov, izkoriščanju surovin in številu delovnih ur pa se približujejo evropskemu povprečju. To znaša n. pr. za izdelavo vezanih plošč 75 delovnih ur. Storitnost kolektiva je torej v teh izdelkih največja med vsemi jugoslovanskimi podjetji te stroke.

Seveda pa so v podjetju še možnosti za povečanje storitnosti. Trenutno to ovirajo nekatere objektivne težave kakor tudi nekatere subjektivne slabosti. Kot prve vsakokrat zastarelost nekaterih strojev, ozko grlo proizvodnje in delno tudi pomanjkanje surovin. Ker se niso povsod uvedli normiranja delovnih mest in bolj smotrne organizacije dela, izkoriščajo na primer v obratu Pivka

strojne zmogljivosti le okoli 60%.

Sedanji delavski svet lesno-industrijskega podjetja »Javor« v Pivki šteje 33 članov. Začetne težave so prebrodili šele pred dobrima dvema letoma. Vse do tedaj je bilo samoupravljanje več ali manj formalno. Dolžnosti delavskega sveta in negove pristojnosti je uveljavljala in opravljala direkcija podjetja. Zaradi tega se pojavljajo še danes nekatere slabosti, ki bi lahko odpadle, če bi se člani delavskega sveta in upravnega odbora bolj zanimali za problematiko podjetja.

Ko smo prebrali seje zapisnike, smo videli, da sta delavski svet in upravni odbor razpravljala prvenstveno o gospodarskih stvareh. To je tudi razumljivo, saj sta še danes dva obrata v adaptaciji. To pa seveda ne bi smeli biti povod, da puščajo ob strani druga vprašanja. Delavski svet bi moral voditi račun tudi o gmočnem položaju delavcev, o njihovih stroškovni izobrazbi, o mladih delavcih. Prizadevati si bo treba, da bodo na zasedanjih sodelovali vsi, ne pa kot doslej le okoli 80% članov delavskega sveta. Kaj slab je tudi stik z ostalim kolektivom. V podjetju »Javor« n. pr. še niso uvedli običaja, da bi o važnih stvareh razpravljali ves kolektiv. V podjetju še niso našli načina, da bi člani kolektiva bili seznanjeni s problematiko podjetja in našega gospodarstva sploh. Če bi v podjetju vsi skupaj razpravljali o visokih materialnih stroških, organizaciji dela, prodajnih cenah, o izbiri in

Odbor za gospodarstvo Zveznega izvršnega sveta je te dni začel razpravljati o predlogu zveznega družbenega plana za leto 1957. Zvezna ljudska skupščina bo dobila končni osnutek plana v razpravo konec tega meseca. Pravočasna predložitev predloga v razpravo je važna iz dveh razlogov in sicer:

1. S tem, ko bo zvezni družbeni plan sprejet pravi čas, bo mogoče tudi pravočasno sprejeti družbene plane republik in okrajev. Podjetja bodo torej v znatno boljšem položaju glede sestavljanja proizvodnih planov, kakor so bila lani ali bolje rečeno letos, ko je bil zvezni družbeni plan kasno sprejet. S tem bodo tudi odpadli izgovori, da podjetje ni moglo dosegati svojega plana in urejati svojih obveznosti, ker je kasno zvedelo za razne gospodarske instrumente.

2. To pa bo tudi omogočilo daljšo in vsestransko razpravo o načelih družbenega plana v skupščini in njenih odborih, kar pomeni, da se ne bo o ničemer sklepalo na hitro roko, temveč šele po vsestranskem in globljem razčlenjevanju posledic, ki jih lahko povzročijo ta ali oni ukrep.

Zato, ker je predlog plana šele v začetni razpravi in so torej še možne spremembe nekaterih sicer sedaj že začetnih

načel, še ni mogoče z gotovostjo soditi, kakšne spremembe bodo doživeli posamezni gospodarski instrumenti. Z gotovostjo je mogoče govoriti le o splošnih načelih oziroma osnovnih nalogah gospodarskega razvoja v naslednjem letu, ki jih bo plan upošteval, oziroma na katerih bo temeljil. Te naloge, oziroma načela so:

Pospešiti prizadevanje za nadaljnjo ustalitev trga in postopno povečanje življenjske ravnini; skrbeti za nadaljnji razvoj industrijske proizvodnje, ki naj bi se povečala v primerjavi z letošnjo ravno za 15%, še bolj pospešiti izvoz, hitreje razvijati kmetijsko proizvodnjo in transport, v določeni meri spremeniti obseg in strukturo investicij, vskladiti proračunsko potrošnjo s porastom nacionalnega dohodka, kar pomeni, da bi bili proračunski izdatki vsakega okraja in republike odvisni od gospodarske moči republike ali okraja samega.

Praktično uresničevanje načel letošnjega družbenega plana je opozorilo gospodarstvenike na nekaj problemov, s katerimi so morali računati tako pri sestavi plana kot jih bo tudi veljalo upoštevati pri razpravi in sprejetju plana za leto 1957.

V blagovno-denarnih odnosih, to je na področju široke potrošnje in proizvodnje investicijskega materiala, smo opazili nekatere nezdružne pojave in sicer, relativen zastoj, ponekod pa celo nazadovanje proizvodnje — ker podjetja niso vnovčila vseh svojih proizvodov. Seveda velja takoj povedati, da je gospodarsko nujno nastajanje zalog, če hočemo doseči ustalitev trga. Vendar kot pravijo nekateri, je nastajanje zalog opravičljivo samo dotlej, dokler to ne vpliva na relativni zastoj v proizvodnji. Res, marsikje so na ta zastoj v proizvodnji vplivale dobickarske težnje podjetij, drugod pa tudi objektivne okoliščine.

Na področju investicij recimo, smo letos opazili določene neskladnosti med sredstvi namenjenimi za investicije in proizvodnjo investicijskega materiala. V letošnjem prvem polletju so bili v primerjavi s istim časom lani na tem področju takšne odnosi: bruto investicije so bile zmanjšane za 17%, investicijski potrošni material za 15,8%, proizvodnja investicijskega materiala pa je bila zmanjšana samo za 4%. Ker je bilo torej manj sredstev za investicije kot pa je bilo izdelanega investicijskega materiala, je le-to ostajalo na zalogi. Vse tovarne res ne moremo preusmeriti naenkrat na proizvodnjo široke potrošnje, nekaterih pa sploh ne, recimo cementarn, itd.

Praksa letošnjega leta torej narekuje, da bo treba v določeni meri povečati obseg investicij, investicijskih sredstev, kajti preobsežno zmanjšavanje investicij, kot vidimo lahko vpliva na zmanjšanje investicijske proizvodnje in na razvoj gospodarstva sploh. Razen tega pa bo treba strukturo investicij prilagoditi strukturi proizvodnje našega gospodarstva in zahtevam trga, da se izognemo

raznim nevšečnostim, ki smo jih opazili letos na področju proizvodnje in menjave.

Tržne razmere so letos tudi opozorile na premajhno kupno moč mestnega prebivalstva, čeprav so prebivalci mest in industrijskih središč kupili razmeroma več blaga kot v istem času lani. Zadržanje kupne moči na tej ravni lahko tudi škodljivo vpliva na bodoči razvoj industrijske proizvodnje.

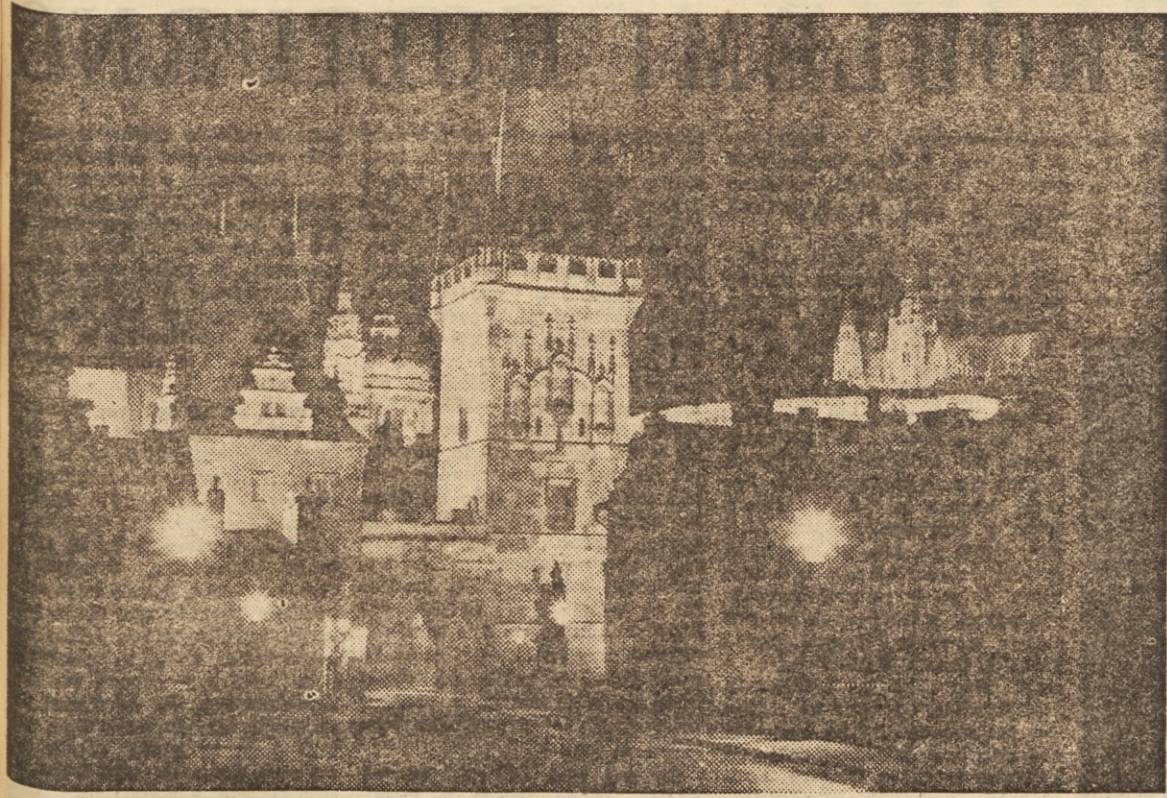
Gospodarstveniki pravijo, da je več izhodov za porast kupne moči mestnega prebivalstva. Eden od teh je na primer povečanje industrijskega blaga, s čimer bi pospešili prodajo. Toda s tem bi omogočili večji nakup industrijskih predmetov tudi kmečkemu prebivalstvu, ki je že sedaj v povolnejšem položaju od mestnega, in jih ta premik v cenah ne bi prav v ničemer vzbudil k smotrnejšemu in intenzivnejšemu obdelovanju zemlje.

Drug izhod je v povečanju plač. Seveda če bi se odločili za to, bi smele plače naraščati samo vzporedno z rastjo industrijske proizvodnje, kajti drugače bi zašli v inflacijo in doživeli nevšečnosti, ki jih inflacija poraja. Povečanje plač bi potemtakem morali izvesti vzporedno z opuščanjem sedanjega sistema nagrajevanja, z likvidacijo ostankov obračunskih plač in z uveljavljanjem gibčnejšega sistema, to je, da bi bil sklad plač odvisen od števila zaposlenih in bi plačni sistem vplival na večjo storitnost, smotrnejšo zaposilost itd. Predložene spremembe v plačnem sistemu gospodarstveniki že proučujejo, da bi dognali tudi, kakšne posledice bi nastale, če bi se odločili za takšno ali drugačno rešitev.

Izvoz industrijskih proizvodov je za nas izredno pomemben, če hočemo izravnati plačilno bilanco, uvoziti več traktorjev, lokomotiv, kamionov, strojev in potrošnega blaga. Uvozno-izvojni režim bo torej tenjal prej ali slej precej obsežne spremembe v gospodarskih instrumentih in prilagajanje cen naših proizvajalcev cenam na svetovnem trgu. Nekateri celo pravijo, da bo treba kaj kmalu odpraviti, oziroma postopoma odpraviti ves sistem količnikov in preiti na čimbolj liberalno menjavo s tujino. Seveda bo treba domačo industrijo zaščititi z različnimi zaščitnimi carinami in podobno. Sedanji sistem količnikov pri izvozu in izoliranost od zunanjega tržišča je že zastarela in ne odgovarja več sedanji stopnji našega gospodarskega razvoja. Če bi ta sistem obdržali še naprej, bi kvarno vplival na reševanje osnovnega vprašanja našega gospodarstva, to je povečanje produktivnosti dela in ne bi v ničemer prispeval temveč nasprotno onemogočal reševanje plačilne bilance s tujino.

Kot vidimo je praktično uresničevanje načel letošnjega družbenega plana odprlo vrsto vprašanj, ki jih bo treba urejati z letošnjim družbenim planom in zato je pravočasna predložitev plana v razpravo toliko pomembnejša, da se lahko vsak ukrep čimbolje pretehta.

S. Kobe

Karlov most v Pragi

„POZDRAVITE JUGOSLAVIJO!“

RAZGOVOR V BRZOVLAKU PRAGA-BRNO

O cigareti krožijo po svetu vse mogoče prislovice. Nekateri ne morejo živeti brez nje, drugi jo sovražijo, boljše rečeno sovražijo tobakov dim, ki nekadilca nadležno ščegeta v grlu in mu privablja solze v oči. Na potovanju po Češkoslovaški pa sem spoznal še eno lastnost cigarete, namreč, da je tudi kaj dobro razporedno sredstvo.

Kaj kmalu zatem, ko smo se odpeljali iz Prage — srca Evrope, kot pravijo, Prage, znane po svojih kulturnih in zgodovinskih znamenitostih, in smo brželi po slikoviti češki pokrajini, ki je za čuda podobna Sloveniji, sem potegnil iz žepa zavojček naših cigaret. Sopotnik, podpolkovnik češkoslovaške armade je storil enako in mi z vso ljubeznivostjo prižgal cigareto. Ob tem se je zazrl na cigaretni zavojček, me vprašujoče pogledal in potlej spregovoril v značilni pojoči češki govoric.

»Oprostite, vi ste tujec.«

»Da, tujec, sem mu odgovoril, »Iz Jugoslavije.«

»Iz Jugoslavije? Sodil sem po cigaretah. O, poznam vašo deželo.«

»Najbrž ste bili kdaj na morju ali ste nas obiskali kot član delegacije,« sem ga radovedno pobaral.

»Motite se. Delal sem pri vas. Bil sem na progi Brčko—Banoviči, mi je nekako s pomočjo pojasnil.«

Začudil sem se. Nisem še namreč slišal, da bi bili pri nas na progi vojniki tujih armij, vsaj ne kot brigadirji in v starosti 50 ali 60 let, kot sem jih prisodil izvolasemu, vendar še čilemu sopotniku. Radovednost mi sem znaš krotiti in zato sem z razgovorom nadaljeval.

»Tedad najbrž niste bili aktivni oficir?«

»Seveda, bil sem oficir in vodja prve naše mladinske brigade, ki je gradila progo Brčko—Banoviči, tam nekje na odseku med Bjelino in Tuzlo. Nekaj tednov smo delali, potem pa smo obiskali Sarajevo, bili smo v Dubrovniku, Splitu in vrnili smo se domov.«

Takoj sva se spoprijateljila in med nama so se razpletali pomenki o življenju v brigadi, o delu na

progi, o lepota naše domovine, o morju in naši obali, o ljudeh, o vsem, o čemer je dejal, da ne bo zlepa pozabil. Zanimalo ga je, kako živimo sedaj pri nas, kaj je novega.

Vožnja od Prage do Pardubic mi je v prijetnem tovariškem razgovoru kaj hitro minila. Ko sem se pripravil na odhod, mi je sivolasi podpolkovnik — nekdanji brigadir na mladinski progi Brčko—Banoviči — krepko segel v roke in dejal:

»Pozdravite Jugoslavijo!«

*

In ko sem naslednji dan nadaljeval pot, se mi je v brzovlaku primerilo prav to kot dan poprej. Ciga-

reta me je seznanila s sopotniki, delavci in uslužbenci različnih tovarn, ki so potovali zaradi različnih opravkov iz Prage v Brno. Tokrat bi se znašel v precepu, če ne bi imel s seboj »Statističnega koledarja« s številnimi podatki iz vseh področij našega življenja. Sopotniki so bili sila radovedni. Vpraševali so me najrazličnejše stvari. Hoteli so zvedeti, koliko prebivalcev šteje naša država, kako je z narodnostnimi manjšinami, njihovimi rojaki, Čehi in Slovaki, ki jih največ živijo ob robu naših meja, koliko tovarn smo zgradili po vojni, kako narašča proizvodnja, kako je s kmetijstvom itd. itd.

Seveda smo se pomenkovali tudi o našem načinu planiranja, o gospodarjenju v podjetjih, to je o nakupu surovin, izdelavi in prodaji blaga in o vodenju podjetja sploh. S posebnim zanimanjem so vpraševali o delavskem upravljanju pri nas, o čemer so doslej prebrali nekaj stavkov v njihovem sindikalnem dnevniku »Prače«.

Iz vseh vprašanj je bilo veliko zanimanje za življenje pri nas, kar je tudi razumljivo. Nekaj let smo bili ločeni, drug za drugega nismo vedeli, kaj in kako delamo, kako živimo. Sedaj pa, ko podiramo pregrade med našim in češkoslovaškim ljudstvom, je obojestransko zanimanje o gospodarskih in drugih spremembah v Češkoslovaški in Jugoslaviji vse večje in večje.

To, da se češkoslovaški državljani, pa naj si bodo to delavci, uslužbenci, zdravniki, pravniki, novinarji, sindikalni funkcionarji in drugi, zanimajo za spremembe pri nas, da vprašujejo, kako upravljamo podjetja, zdravstvene in kulturne ustanove, sem spoznal, kjerkoli sem bil. Mogoče hočejo vedeti o teh stvareh več za to, ker že tudi sami doživljajo rahle spremembe v gospodarstvu. Kot so pripovedovali, so pri njih v teku priprave za decentralizacijo, za prenos posameznih nalog od višjih na nižje organe, za zmanjšanje sedaj še dokaj obsežnega administrativnega aparata in postopen prenos planiranja od ministrstev na vodstva tovarn.

Da, prav iz vseh tisočerih vprašanj je bilo zanimanje za življenje pri nas, iz izrečenih besed je veta prijaznost in toplo prijateljstvo, zavest, da med našimi in češkoslovaškimi narodi ni več pregraj, ki bi nas ločile, želja, da bi se še boljše spoznali.

Skoraj vsakdo, s komer sem govoril, si je želel obiskati našo domovino, če ne drugače vsaj kot turist, da v borih nekaj dneh spozna naše kraje in ljudi, se na lastne oči prepriča, kako je pri nas, ali obuditi spomine na obisk v naših krajih pred leti. In pogostokrat se je primenilo, da so mi novi znanci naročili:

»Ko se vrnete v domovino in ko boste pibali o življenju pri nas, pozdravite jugoslovansko ljudstvo, pozdravite jugoslovanske delavce!« **Peter Dornik**

Peter Kocjančič: Jesen

NEKATERI PROBLEMI KULTURNO

(Nadaljevanje s 1. strani)

Vse tisto dejavnostjo, ki jo danes postavlja družbeno samopostavljanje na dnevni red. V ta mehanizem je vključenih ogromno število delovnih ljudi, kjer delajo in rešujejo praktična, operativna in konkretna vpraša-

nekih ozkih profesionalnih stališč. Išče se v tem področju čestokrat nepravilno izhodišče za zadovoljitev svojih osebnih, bolj ali manj realnih ambicij. Skratka, zdi se mi, da to področje še ni dobilo tistega družbenega pomena in tiste pozornosti in po-

udejstvomanjem in zabavnim življenjem, kažejo včasih tudi najhujše in najgloblje usedilne preteklega časa in nepravilnih pojmovanj.

Rekel bi nekaj besed o pojmu kulturnega človeka. Imamo profesionalne kulturne kulturnoumetniške ustanove, o katerih tu ne bi govoril. Zdi se mi pa, da mnoga naša društva v svoji dejavnosti stremijo na te vrhove. To ni pravilno. Ne smemo se obracati k nekakim umetniško kulturnim vrhovom v profesionalnem smislu te besede, ampak se je po mojem mnenju treba z dejavnostjo naših društev vrniti tja, kjer se vzgaja in razvija delovni človek. Biti kulturn, to pa je po mojem mnenju pojem, o katerem se pri nas mnogo pre malo govori, predvsem v vrstah delavskega razreda. Napredka in kvalitetnih socialističnih odnosov ne moremo pričakovati in ne moremo razvijati brez istočasne notranje kulturne graditve človeka, vseh njegovih človeških, humanističnih, socialističnih lastnosti. Dvigati delovnega človeka, razvijati njegove socialistične poglede, kulturo, njegovo socialistično zavest, bogatiti in razvijati njegovo duhovno notranjost, seveda na določenih ekonomskih temeljih, to je danes naša osnovna naloga. V to smer pa je po mojem mnenju premalo obrnjena celotna dejavnost naših društev.

To govorim že iz drugega razloga, zaradi tega, ker obstajajo poskusi in razne teorije, ki hočejo vlogo delavskega razreda in delovnih ljudi sploh degradirati: v času narodnoosvobodilne borbe in neposredne revolucije samo na vlogo oboroženega borca, v času graditve socializma pa samo na vlogo manualnega delavca in manualnega ustvarjalca. Seveda, če pa so poskusi, tako degradirati delovno ljudstvo, potem iz te teze takoj izhaja naslednja, ki pa hoče, da bi bil duhovno moralo

človeško prerorenje, njegov dvig na višji nivo civilizacije in kulturne stopnje prišel od nekod drugod. Po mnenju takih ideologov naj to da neka druga sila, neka druga nemarksistična ideja; ker so pač delavci skupno s komunisti preveč grobi, preveč primitivni, preveč so samo razbijali in streljali in preveč sedaj vidijo samo stroje in materialne dobrine, skratka, nimajo poslušna in sposobnosti za napredek duhovnega sveta. Ne bi rekel, da pomeni to mnenje pri nas kako resno nevarnost v tem smislu, da bi kolo zgodovine obrnilo nazaj. Vendar je precej močno in ima določene negativne posledice, predvsem v nekaterih intelektualnih krogih. Mi pa seveda s vse preveč »diletantsko« kulturno orientacijo v našem zabavnem življenju in udejstvomljanju prilivamo samo vodo na mlin takim, v vsakem primeru precej dvomljivim teorijam in tezam.

Če naj ima delavski razred vodilno vlogo, potem je jasno, da je ne more imeti samo na področju neposrednega manualnega dela in manualne graditve socializma, ampak morajo neprestano izhajati predvsem iz delavskega razreda tiste duhovne in kulturne sile, ki vnašajo v celotne družbene odnose nekaj kvalitete novega in dvigajo vse skupaj na višjo kulturno in civilizacijsko raven. Zato bi se po mojem mnenju morali mnogo bolj orientirati v to smer in razpravljati o teh stvarih. Društvom ne bi smel biti edini cilj, ali bodo neko pesem bolj ali manj umetniško zapeli; ali bodo določeno dramo več ali manj umetniško igrali. Ne rečem, da to ni važno. Zdi pa se mi važnejše, da mnogo bolj gledamo na to, ali bodo delavci v celoti civilizacijsko in kulturno na višji stopnji, ali bodo stvari tako postavljene, da se bodo duhovno razvijali, skratka, da se bo dvigala duhovna raven manualnega delavca in v določa-

nem smislu že danes zmanjševala razlika med manualnim in intelektualnim delavcem, med duhovnim življenjem manualnega in intelektualnega delavca. Ali se bo tako delalo, ali to smatramo za važno stvar ali ne, to je vprašanje, ki se mi zdi danes osnovno pri celotnem nadaljnjem udejstvomljanju predvsem Svobod in ostalih prosvetnih društev.

Temu, se mi zdi, vse premalo posvečamo pozornosti, tega važnega delovanja, ki je tu, se premalo zavedamo. Predsedstvo je napravilo anketo, kjer so bila postavljena določena vprašanja. Polovica društev je na ta vprašanja odgovorila. Pregledoval sem odgovore, razne zapisnike, poročila in referate. Na osnovi vsega tega materiala lahko odločno trdim, da je to vprašanje, o katerem sem govoril res zelo zapostavljeno, da se stvari postavljajo zelo formalistično, površno, da se gleda včasih res drugam, kakor bi bilo treba. Mi smo recimo, v anketi dobili take odgovore, in to od resnih vodstev. Točno vedo, koliko se je igralo, koliko se je pelo, koliko so imeli predavanj. Ampak na vprašanje »kaj mislite o splošni ravni delavcev« so gladko rekli: »ne vemo, te stvari nam niso poznane«. »Kaj mislite o socialističnih, odnosno o nesocialističnih pojavih, kateri so, kje se pojavljajo itd.« Odgovor: »Pri nas ni antisocialističnih pojavov«, ali pa »pri nas so antisocialistični pojavi samo v zvezi z religijo« — pika. Skratka, vse to kaže, da se v te stvari ne poglabljajo, čeprav je problematika tukaj zelo obširna in pestra. Vse je orientirano preveč — ponovno poudarjam — v nekakšno diletantsko rokodelstvo. Notranji kulturni svet, duhovni svet naših delavcev, njihovo duhovno življenje je tu zapostavljeno. Čestokrat se delavca jemlje kot številko, kot statista in potem ni čudno, če kdaj taka »številka ali statista« reče gre v

Stotine srečnih obrazov, stotine zadovoljnih src ob kulturnih prireditvah, ki plemenijo in razveseljujejo gledalce

nja. Ob aktivnosti in reševanju teh vprašanj je treba videti tudi veliko vzgojno posledico tega dela. Vse to ima za družbeno zavest, širjenje obzorja vsakega posameznika in za zmanjšanje našega delovnega človeka ogromen pomen. To je področje, kjer se čez v najširšem smislu vzgaja naš delovni človek.

Drugo področje je ozjega političnega značaja. To je aktivnost političnih in množičnih organizacij. Seveda obstaja med tema dvema področjema zelo tesna in neposredna zveza. Ni ju mogoče ločiti, čeprav je dejavnost v političnih organizacijah z vsemi političnimi sestanki, poročili, konferencami, razgovori, informacijami, dogodki itd. itd. drugo tako veliko področje, ki ima določen vpliv na razvoj in na vzgojo našega človeka, kjer tako ali drugače oblikujejo njegovo zavest, njegove poglede na sedanje probleme, tako pri nas kakor v svetu.

No, in tretje področje je kulturnoprosvetna in zabavna dejavnost. Takoj bi opozoril, da se na to dejavnost po mojem mnenju še zmerom ne gleda popolnoma pravilno. Mi nimamo primenov, ko bi se na prva dva družbena čimtelja, o katerih sem govoril, gledalo nepravilno, da bi se ju podcenjevalo, da se jima skratka ne bi dalo tistega mesta, ki jima pripada. S kulturnozabavno dejavnostjo pa je nekoliko drugače. Na njo se gleda iz različnih zornih kotov. Čestokrat se smatra, da je to več ali manj privatna stvar vsakega posameznika. Tako privatna, da se ta dejavnost zavednih socialističnih subjektivnih sil ne tiče, da se ji ne posveča pozornosti, da se ne razgovarja o njej, da se je ne ocenjuje. Potem se gleda na to področje z

moči od organiziranih, zavestnih socialističnih sil, kot ga sasluzi spriču vloge, namena in pomena, ki ga danes ima že in ki ga bo v bodočnosti imelo še večjega za razvoj, za socialistično in družbeno zavest naših delovnih ljudi. Na tem področju, na področju kulturnoumetniške in zabavne dejavnosti ne gre samo za to, da ljudje v svojem prostem času nekako privatno uporabijo svoj čas, ampak gre za to, da mi mnogo bolj organizirano, mnogo načrtneje in sistematičneje kot do sedaj začnemo delovati kot važen vzgojni čimtelj za razvoj našega delovnega človeka. Se zmeraj preveč mislimo, da se socialistična zavest oblikuje samo na političnih sestankih, ali pa na delovnem mestu. Čestokrat se prav na kulturnozabavnem področju oblikuje večje, težje in globlje, bodisi pozitivne, bodisi negativne vzgojne, oziroma nevzgojne posledice, kot pa v marsikateri površni propagandno politični akciji. Nešteto krat se ljudje prav pri tem delu, pri tem izživljanju oblikujejo, oblikujejo v vseh svojih notranjih, bistveno človeških kvalitetah.

Mi smo prišli v tisto obdobje, ko je treba splošno politično orientacijo dati čimveč človeške, moralne in kulturne vsebine. Te človeške, moralne, kulturne vsebine, teh kvalitetah pa mnogokrat ni možno dati samo s političnim sestankom, samo s konferenco, samo z delom v delavskem svetu, v občinskem svetu, ali v komisiji komune, ampak se one dajejo in pridobijo tudi še na drugih mestih — v mislih imam tako imenovano privatno življenje. Istočasno pa se predvsem v tem privatnem življenju, v tej sproščenosti, ki je neposredno povezana s kulturnim

Citalnice v prosvetnih društvih postajajo drugi dom številnim delavcem, ki najdejo ob branju časnikov in revij obilo bogastva in zabave

ZABAVNEGA ŽIVLJENJA

Sostojino ali pa na veselico kot pa v delavsko kulturno društvo.

Zaključek, ki bi ga iz tega dela mojega izvajanja napravil, je naslednji: treba se je mnogo bolj kot doslej orientirati neposredno k potrebam, predvsem k duhovnim potrebam in k duhovnemu, kulturnemu in intelektualnemu razvoju našega delovnega človeka. Več moramo razmišljati o njegovih potrebah, o njegovih pobudah, analizirati ga, videti, pomagati mu, razvijati ga na najrazličnejše načine in z najrazličnejšimi sredstvi in se mnogo manj kot doslej pehati in videti pred seboj samo neka-ko dilematično rokodelsko dejavnost, ki se potem čedalje bolj zožuje v ozek krog po malem že profesionalnih pevcov in igralcev z najrazličnejšimi načrti, ambicijami in zahtevami. Da se razumemo, tovariši, nisem proti temu in tudi to je sestavni del tistega, o čemer govorimo. Toda bolj kakor doslej je treba videti, kaj je osrednje vraščanje celotne naše dejavnosti.

Kako pa je z operativno in programsko dejavnostjo naših društev in katere so njih napačnosti. Zdi se mi, da so programi spriče možnosti, ki obstajajo tako v materialu, kakor v delih, vendarje zadovoljivi. Hočem reči, da smo dosegli zlasti v Svobodah prihranek napredka v izbiri repertoarjev in programa, zlasti kar se tiče dramske in deloma tudi pevke dejavnosti. Zdi se mi, da smo precej uspeli v tem, da se z dramskih odrov vendarle potisne razne »Vaške svetnike« in druge brkljarije. Zato lahko trdimo, da smo tu napravili velik korak naprej. Povsod razpravljajo o tem, kaj bodo dali na oder. Drugo je seveda, če najdemo vedno najbolj primerne stvari in če jih znajo vedno pravilno izvesti. Kljub temu se tu kaže napredek. Osnovna slabost torej ni izbira programa, ampak je drugače. Po mojem se jemlje celotno to delo preveč kot neka kulturna misija, preveč je obdano z neko globo kulturnega poslanstva. To delo je še vedno zelo podobno delu društev pred petdesetimi ali pa sto leti na Slovenskem.

Mnogo je pripomb nekaterih prosvetnih delavcev, da ljudje ne kažejo dovolj veliko zanimanje za tako poslanstvo, da ga ne podpirajo dovolj, da ga ne razumejo, da raje gredo v kino kot na predstavo igralske sekcije. Preden izrečemo tako sodbo, mislim, tovariši, da je treba videti določene spremembe, ki so nastale v zadnjih sto oziroma petdesetih ali pa v zadnjih dvajsetih letih v svetu sploh in na Slovenskem še posebej. Pismenost je postala dejstvo. Danes ima že skoro vsaka hiša svoj časopis, na Slovenskem imamo 150.000 radijskih aparatov, prišel je film, prišla so profesionalna gledališča, skoro bom gledali televizijo. Kulturne potrebe ljudi, ki so jih včasih zadovoljevala prva pred sto leti ustanovljena kulturno-prosvetna društva na Slovenskem, zadovoljujejo danes z drugimi sredstvi, na drugačen način, na drugih mestih in tudi mnogo kvalitetneje.

To govorim zato, ker je pre-mnogo tarnanja nad tem, češ da delavci ne kažejo dovolj ve-

likega zanimanja za kulturne prireditve in da jih ne obiskujejo. Če bi na osnovi tega delali se zaključek bi moral ugotoviti, da je kulturni nivo naših delavcev nižji, kot pa je bil, recimo, pred vojno ali pa še zdavnaj prej, ko so kazali mnogo bolj zanimanje za vse, kar se je pa sedaj. Mislim, da taki zaključki niso pravilni. Videti moramo spremembe, ki so nastale. V anketi se nekje govori, kako nikakor ne morejo sestaviti tamburaškega orkestra in kako so bili tamburaši še pred dvajsetimi ali tridesetimi leti priljubljeni in kako sedaj delavci ne kažejo za to vrsto glasbe pravega zanimanja. Po mojem je to razumljivo. Končno tudi ne vem, zakaj bi morali našim delavcem vsiljevati tamburanje, če ga nočejo. Taka zaljubljenost v nekakšno kulturno misijonarstvo preteklosti je vzrok, da mnoga društva zaostajajo za razvojem, za kulturno zrelostjo in duhovno stopnjo naših delavcev in tudi ostalih delovnih ljudi. To se mi zdi resna slabost našega dela.

Seveda, če stvar tako postavimo, potem moramo ugotoviti, da slojimo vse preveč na tradicionalizmu, na preteklosti, na konservativizmu, ki je orientiran mnogo preveč nazaj, na to, kar

Lepo po domače, v krogu so zapeli. Poslušalci pa so zvesto prisluhnili.

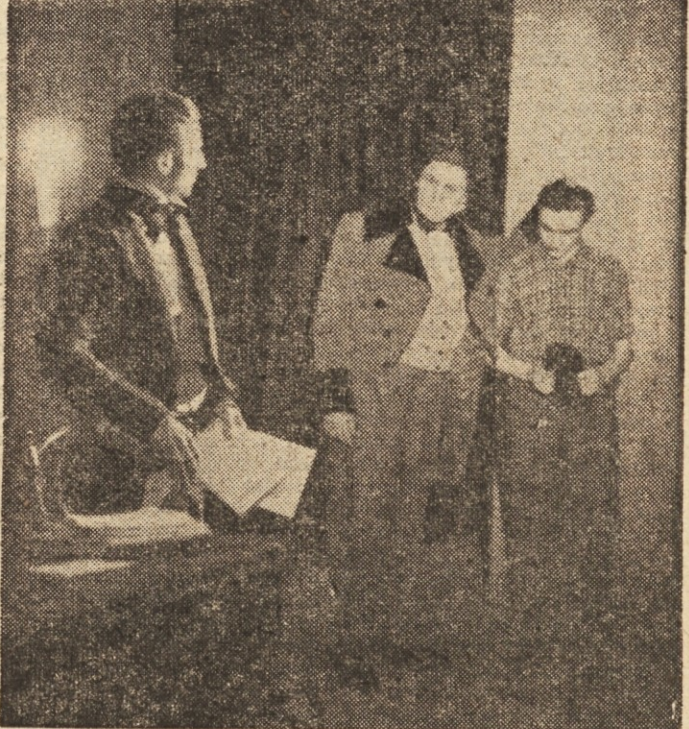
je bilo, namesto, da bi bila naša orientacija mnogo bolj pogumna, mnogo bolj iniciativna in umerjena naprej, v to, kaj je treba napraviti, kakšne so potrebe sedanjega časa, kako jih zadovoljiti, kaj se je novega dogodilo, kateri čimtelji so odločilni itd. Stališče: pred tridesetimi leti smo tamburajo zelo lepo, danes nam pa tamburanje ne gre, je drastičen primer takega tradicionalizma. Tega tradicionalizma, ki se izraža v igri, petju in folklori, je pri nas v Sloveniji mnogo, v Jugoslaviji pa še več in mnogo preveč. Vse to ohranjajo v ljudeh, ki to delajo in ki to poslušajo, polkmečko, primitivno, polmalomeščansko »kulturno-igralsko« mentaliteto, ki v svoji osnovi in v svojih vsebinskih odnosih dajmo pravzaprav že zaostaja za povprečno družbeno zavestjo naših delavcev, marsikje pa tudi že kmetov. Zato mislim, da ni glavna naloga Svobod in prosvetnih društev nekaka kulturna misija, podobna tisti, ki so jo imela in tudi v pozitivnem smislu izvršila določena kultur-

noprosvetna društva na Slovenskem pred toliko in toliko leti. Mislim, da je osnovna naloga naših kulturnih društev, da postanejo nekaka žarišča individualnega duhovnega izživljanja, ki bodo zajemale delavce in delovnega človeka nekje med delovnim mestom, političnim sestankom in gostilno. Sedaj se naš delovni človek mnogo preveč vrti v tem trikotju: delovno mesto — politični sestank — gostilna. V ta trikotnik se je treba vrniti in se postaviti kot važen čimtelj za zadovoljitev njegovih najrazličnejših duševnih potreb. Tu bomo uspeli seveda le z najrazličnejšimi prijemi: s konkretno razpravo, z razgovori, z raznimi igrami, s prireditvami, z izleti, zabavnimi večeri, prosvetnimi večeri, humorističnimi večeri itd. Skratka, človek bi si želel neverjetno pestrost vseh teh oblik, želel bi, da bi društva kar tekmovala med seboj, kje bodo ti prijemi bolj pestri. Tako, kot je sedaj, pa je po mojem mnenju vse postavljeno preveč tradicionalno: štiri igre, štirideset skušenj, toliko premier in koncertov, suficit ali deficit in konec.

Tovariši, govorim o slabih straneh in mogoče tudi nekoliko pretiravam, toda govorim o njih zato in pretiravam tudi za-

to, da vam bodo te stvari postale mnogo bolj jasne. Ne smatrate, da je osnovna naloga, širiti neki umetniški dilematizem med našimi ljudmi. Osnovna naloga kulturnozabavnega udejstvovanja bi morala biti, da bi pripravili nekoliko prijetnih, zabavnih in vzgojnih ur in prostoro-rov za našega delovnega človeka. Zadovoljili nekoliko njegove duhovne potrebe, ki jih ne more zadovoljiti niti na delovnem mestu niti v kinu niti v gledališču. Vnesti v njegovo življenje nekoliko zabave in razvedrila ter sproščenosti. Za tako orientacijo pa je celotno vzdušje, zlasti v nekaterih društvih, še mnogo preveč rokodelsko dilematično, nekoliko nesodobno, že nekoliko zaprašeno z raznimi disciplinskimi, tradicionalnimi, klerikalnodruštvenimi odnosi.

V anketi mi je padlo v oči, da so hoteli nekje delavci balinirati in so se zmenili, da bodo pri Svobodi napravili prostor za balinanje in da bodo v prostih urah tam balinali. Vodstvo je to ocenilo kot sumljivo ideolo-

Prizor iz drame Ilke Vaštetove »Visoka pesem«, ki jo je uprizorila igralska družina Svobode-Center Maribor

ški spodrsrlaj, vreden vse kritike. Po mojem je to dokaz konservativizma in sektaštva. Dalje se ponekod krčevito bore za to, da bi Svobode spremenili samo v marksistične krožke. Tovariši, stvari se tudi v tem pogledu nekoliko spreminjajo. Seveda nisem proti marksističnim krožkom tudi v Svobodah, ampak stvar postaviti izključno tako, se mi zdi neliko ozko. Pred vojno so bile Svobode ena od oblik, ki so združevale vse. Komunisti, ki so imeli Svobode v rokah, so morali stremeti, da vnesejo v Svobode čimveč ideološko politične vzgoje v političnem smislu zaradi tega, ker so bile to važne politične postojanke, s katerih so se borili za oblast, odnosno proti kapitalizmu. Danes imamo vso široko fronto, na kateri se razvija družbena zavest v smislu socializma. Zato se mi balinanje pri kulturnoprosvetnih društvih, zlasti še, če se razvije okoli tega sproščena, kolektivna, zabavna delavska mentaliteta in vzdušje, ne zdi noben ideološki greh, ampak koristna zadeva, bolj koristna kot pa, če gredo delavci v kako sumljivo gostilno, kjer jih gostilničar nažene, če pri balinanju ne pijejo.

Naša slabost je tudi veliko siromaštvo organizacijskih prijemov. Nekateri stvari so preveč šablonsko postavljene. Vzemimo samo tako imenovani izobraževalni sektor in tako imenovano izobraževanje. Izobraževanje je približno takole postavljeno: kdor hodi na izobraževalne krožke in posluša predavanja, tisti se izobražuje, vsi ostali se ne izobražujejo. Po mojem pa ni tako. Izobraževalni sektor je lahko ena od sekcij, toda vse, kar se danes v Svobodah dogaja, je več ali manj izobraževanje. Izobraževalni sektor je mnogo preveč trdo, »šolmaštersko«, verbalistično postavljen, namesto da bi bil sestavni del celotne dejavnosti, ki bi nenehno ocenjeval, kaj ljudem manjka. Izobraževalni sektor bi mo-

ral biti bolj praktičen in bliže dnevnim potrebam in izkušnjam delavcev. V naših društvih bi naj bilo čim manj društvene discipline v ožjem pomenu te besede, ampak čim več demokratične, kolektivne sproščenosti, tako da se bodo ljudje, ki bodo tja zahajali, dobro počutili.

Dalje se mi, zdi da je nekoliko nepravilen in sektaški odnos do zabave sploh. V anketi in v poročilih smo videli, da se marsikatera uprava društva pritožuje nad tem, da se delavci radi zabavajo, da bi radi imeli zabavne večer, da bi radi šli na izlete, skratka, da so neresni, da ne kažejo dovolj zanimanja za resne stvari in da žele lagodnega zabavnega življenja. Tovariši, to je naravno. Po vsem tem, kar je delavski razred pretrpel že v stari Jugoslaviji, med vojno in deset let po vojni, mislim, da ima pravico, da se zabava in da je to naravnost zahteva delavcev in delovnega človeka. Ne bi govorili o tem, ali naj se zabava ali ne. Temveč postavimo vprašanje, kako naj se zabava, kje, s kakšnimi posledicami, kdo bo zabavo organiziral in kako jo bo organiziral. Ne vem, zakaj ne bi bi Svobode prirejale tudi raznih zabavnih in umetniških večerov, na katerih bi nastopali profesionalni pevci in recitatorji, namesto, da vadi samo tistih deset do petnajst članov igralske družine od skušnje do skušnje.

Iz vsega tega izhaja, da moramo v Svobodah obracunati z nekaterimi napačnimi pogledi na vlogo, cilje in organizacijo naših kulturnoprosvetnih umetnih društev. Ne spreminjati osnovno vprašanje. Bodisi ozki, bodisi zastarali, bodisi sektaški pogledi na določena družbena vprašanja so osnovna slabost naših društev. Ne spreminjati Svobod v dolgočasna društva, ki so pod stalnimi disciplinskimi grožnjami, to smeš, ono ne smeš, orientirana nazaj. Napraviti iz Svobod sodobne delavske

(Nadaljevanje na 8. strani)

Nekateri problemi kulturno - zabavnega življenja

(Nadaljevanje s 7. strani)

klube, katerih osnovni namen je razvijati in zadovoljevati duhovne potrebe in intelektualno življenje delavcev. Včasih so aristokrati in plemiči tudi imeli svoje klube, kjer so gojili svojo zavest. Iz delavskih društev bi bilo treba napraviti klube, kjer bi gojili en del delavskega duhovnega življenja. Delavci naj se zbirajo, pojejo, igrajo, berejo in hodijo na izlete predvsem zaradi svoje lastne potrebe. Saj ljudje ne pojejo samo, da bi potem imeli koncert, da bi jih ljudje videli, za kar je potrebno ne vem koliko skušenj. Saj to ni osnovna stvar. Osnovna stvar bi morala biti, da pojemo zaradi tega, ker čutimo notranjo potrebo po takem izživljanju, ker nam ta pesem nekaj pove, ker nas to notranje bogati in ker nam to izpolnjuje del notranjega duhovnega življenja. Nekdo igra harmoniko zaradi tega, ker mu je všeč, drugi šahira, tretji bere lepo knjigo in se pri vsem tem seveda razvija. Ni treba postaviti tako, češ imeti moramo koncert, ni najbolje sprejet, sledi pritoževanje nad kulturno zaostalostjo delavskega razreda. Zakaj, ko pa danes že vsaka gospodinja, ko kuha krompir, lahko odpre radio in sliši kar mimogrede najboljše zborovske in solistične pesmi in pevce. Stvari so se v tem pogledu temeljito spremenile. Treba je videti, kako se spreminjajo. Skratka, vse to je treba delati predvsem zaradi lastne duhovne potrebe delav-

naš pozitivni vpliv in jih otegnili negativnim vplivom.

Tovariši, o teh stvarih sem govoril bolj kritično — ponovno poudarjam — ne zaradi tega, ker bi menil, da je položaj sam na sebi tako kritičen. Svobode so v času svojega obstoja upravičile vse tisto, kar se je od njih pričakovalo, ko so bile obnovljene. Govoril sem o teh stvarih bolj kritično zaradi tega, da bi se Svobode čimprej in čim laže otresele nekaterih napačnih koncepcij, ozkih pogledov v zvezi z delovanjem naših društev in da bi se razvijale čimbolj v korist naših delavcev in našega delovnega človeka.

Rekel bi nekaj besed še o kadrih in na koncu še o materialnih vprašanjih. Kar se tiče kadrov, ne stojimo najbolje. Kajti kulturno prosvetno in zabavno življenje, postavljeno tako, kot smo danes govorili, ni tako enostavno. Ono zahteva predvsem v vodstvu precej razvitih kadrov, ki so na določenem ideološkem nivoju, ki so sposobni videti problematiko in sposobni videti problematiko in jo pravilno reševati. Mislim, da nam manjka tovrstnih kulturno-prosvetnih aktivistov. Po številu jih še imamo, toda manjka jim izkušenj, manjka jim močnejši družbeno politični posluh za vse, kar se tukaj dogaja. To pa je po mojem razumljivo. Tisti kadri, ki so bili tu nekdo jedro, so ali padli v narodnoosvobodilni vojni ali pa imajo danes druge važnejše funkcije. V Svobode

najrazličnejša mnenja. Ali se morajo društva sama vzdrževati? Ali so upravičena na dotacijo? Kdo naj te dotacije daje? Od koga naj jih zahtevajo? Kolikšne naj bodo? Meni se zdi, da je to precej jasno. Če tako postavimo to našo dejavnost, kot jo je treba postaviti, in če vidimo njen velik družbeno-izgojilni pomen, tedaj se mi zdi popolnoma jasno in razumljivo, da ima ta dejavnost vso pravico na določene družbene subvencije. To je prvo.

Drugo vprašanje je, kdo naj to podporo daje. Ali naj gre ta podpora po tako imenovani vertikalni ali po horizontalni liniji. Tudi glede tega so zelo različna mnenja. Mislim, da se je treba predvsem orientirati na horizontalno linijo. Če pričakujemo, naj republiški organi od vrha navzdol dajejo to podporo in pomoč, tedaj se to pravi, da morajo republiški organi najprej nekje od spodaj vzeti sredstva in jih potem z vrha navzdol deliti kot Miklavž: temu 300.000 din, onemu 200.000 din in pri tem zagrešijo vrsto napak, poleg tega pa to tudi ni v duhu in v skladu s celotnim našim gospodarskim sistemom. Zato mislim, da naj bi višji organi dobili subvencijo za svoje najozje delovanje v tisti višini, ki je za njihovo delo nujno potrebna, medtem ko se morajo društva v svojih zahtevah usmeriti na podjetja in na košune. Tu ni nobenega drugega izhoda. To je po mojem mnenju najbližja pot, da se bo to vprašanje kolikor toliko rešilo. Zato mislim, da naj bi višji organi dobili subvencijo za svoje najozje delovanje v tisti višini, ki je za njihovo delo nujno potrebna, medtem ko se morajo društva v svojih zahtevah usmeriti na podjetja in na košune. Tu ni nobenega drugega izhoda. To je po mojem mnenju najbližja pot, da se bo to vprašanje kolikor toliko rešilo. Zato mislim, da so materialne zahteve za redno poslovanje društev minimalne, tako da jih je mogoče zadovoljiti s sredstvi, ki so danes na razpolago. Seveda mislim pri tem na najnujnejša sredstva za redno poslovanje. Te potrebe je možno zadovoljiti, ker gre dejansko za zelo minimalne vsote. Druga stvar pa je stvar perspektive

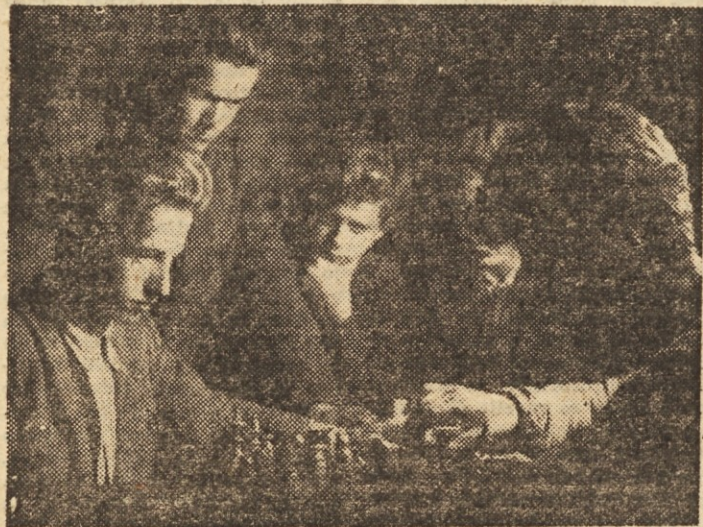

V zeleni naravi pod okriljem visokih gora so se mladi zavrteli

zlasti tam, kjer društva še nimajo svojih domov in prostorov, kjer bi lahko razvila širšo družbeno in kulturno dejavnost. Tam pa je seveda treba imeti perspektivo za pet in deset let in se sistematično, dolgoročno, brez nerove pripravljati na to, da bi delavske kulturne domove zgradili. Mislim, da si je treba v materialnih vprašanjih samemu sebi natočiti čistega vina; to zmoremo, tega ne zmoremo, to je realno, to je ne-realno. To lahko napravimo le to, to šele prihodnje leto, to šele čez deset ali petnajst let, kakor smo prisiljeni delati tudi na vseh ostalih področjih.

To so stvari, o katerih sem mislil, da je treba nekaj spregovoriti, seveda brez namena,

da je s tem vse povedano, ali pa da je vse absolutno tako, kakor je bilo rečeno. Namenoma sem se zadrževal predvsem ob splošnih orientacijskih vprašanjih. Nisem se spuščal v konkretno operativne probleme, kar mislim, da je to predvsem stvar prakse, drugih razgovorov in drugih konferenc, kot pa je današnja. Namen današnje konference, kot smo si jo predstavljali, ko smo jo pripravljali, je ta, da damo v nekaterih glavnih vprašanjih orientacijo in perspektivo za daljšo dobo, da bo predvsem naš vodstveni kader vedel, kam se je treba usmeriti in v katerem smislu bi bilo treba zastaviti naše bodoče delo.

Desetero oči je uprtih v šahovsko desko. Kibici so nestrpni. Ali bo potegnil pravo potezo?

cev, zaradi lastnega duševnega razvoja delavcev. Vsako normalno človeško bitje ima v tem pogledu najrazličnejše potrebe, včasih take, včasih drugačne. Včasih bi razpravljali o resnih stvareh, včasih bi se smejali, včasih bi bacinali, včasih bi rad šel na izlet. Zakaj ne bi društva vse to razmislila, ocenila in v tej smeri delala. Če bi v tem smislu stvari bolj razvijali in govorili o njih, sem prepričan, da bi tudi članstvo poraslo. Članstvo naših delavskih prosvetnih društev je že precej let stagnirano in stoji na istem nivoju, kot je bilo. Mi pa moramo vendarle stremeti za tem, da v klub Svobode pritegnemo čimveč ljudi in da njihovo delo postavimo tako, da bomo čimvečje število delavcev pritegnili pod

je prišlo mnogo novega kadra, ki pa nima niti dovolj političnega posluha za te stvari, niti dovolj izkušenj. Zato se mi zdi, da bi morali vprašanje vzgoje tovrstnih aktivistov posebej postaviti, posebej proučiti, imeti s temi tovariši vrsto različnih konferenc in sestankov. Morda bi morali prirediti tudi seminarje in te stvari z njimi obdelati. Površnost, ki se tu kaže, ni posledica nekega neodgovornega odnosa do stvari, ampak je predvsem posledica nedoraslosti, nerazvitosti v zvezi z nalogami, ki se pred kadee na tem področju postavljajo.

Končno še nekaj o materialnih vprašanjih. Vsi tannajo, da je materialnih sredstev premalo. Kako ta problem rešiti, o tem so najrazličnejši glasovi in

KULTURNE VESTI

»Noč v plamenih«

V Kamniku je ob mladinskem tednu gostovala tudi igralska družina iz Radomelja z izvržno dramo »Noč v plamenih«. Igro je napisal domačin France Stegnar, ki je delo zasnoval že v partizanih, ko je bila njegova hiša v Rovtjah požgana in so v njej zgoreli njegovi domači. V polni dvorani so bili radomeljski igralci, posebno pa še pisec, Franc Stegnar, deležni toplega priznanja.

»Tuje dete«

Igralska družina Celjskega akademskega kluba je 13. in 14. oktobra gostovala v Sentjuriju pri Celju s Svarkinovo veseligr »Tuje dete«. Predstava je izredno lepo uspela. Celjančani jim želijo pri njihovem nadaljnjem delu obilo uspeha in da jih še obiščejo.

Ne festivalu v Tuzli

Igralska družina Svobode iz Kočevja je v sredo 17.

oktobra nastopila na zveznem festivalu amaterskih igralskih skupin v Tuzli s komedijo Šterije Popoviča »Pogospodena butica«. Kommedijo je zrežiral Martin Lorbar.

Na festivalu v Tuzli, od 13. do 20. okt. bo nastopila po ena amaterska igralska družina iz vsake republike z enim izmed del Šterije Popoviča.

»Ivan Goran-Kovačič« v Celju

V soboto, 13. oktobra so gostovali v Celju pevci in plesalci kulturno-prosvetnega društva »Ivan Goran Kovačič« iz Mracina pri Zagrebu. Priredili so dva koncerta umetnih, narodnih pesmi in plesov iz Turapolja.

Prosvetno društvo »Ivan Goran Kovačič« je bilo ustanovljeno takoj po osvoboditvi in je izvedlo doslej veliko število zelo uspešnih nastopov.

OSEM MARLJIVIH SVOBOD

Najbolj delovne izmed 8. Svobod v jeseniški občini so Svobode iz Žirovnice-Zabreznice, Javornika-Koroške Bele in Jesenic, za le-temi najboljše pogoje za množično delo, pa nikakor nočejo zaostati tudi Svobode na Hrušici, v Dovju-Mojstrani, Kranjski gori in Ratečah.

Iz poročil, ki so jih posamezne Svobode pripravile za letne občne zbornice, ki bodo v mesecu oktobru in novembru, je razvidno, da Svobode letošnje občne zbornice skrbno pripravljajo. Število sodelujočih v oddelkih Ljudske univerze, pevskih zborih, gledaliških igralskih družinah, šahovskih krožkih, izobraževalnih oddelkih, godbah na pihala in zabavnih orkestrih, lutkarjih, plesnih in likovnih sekcijah je iz leta v leto večje.

Nič, osem - petnajst

Vojni roman, kamen spotike nemškim militaristom

Pred nekaj leti je v Zahodni Nemčiji izšla knjiga, ki je takoj vzbudila silno zanimanje, strastne ocene in mnogo hrupa za in proti. Naslov knjige je bil kratek in na videz kaj malo zgovoren: tri številke — Nič, osem—petnajst. Toda vsakemu sodobnemu Nemcu te številke povedo neč kot dovolj, zakaj nič, osem—petnajst je kratka, strokovna oznaka za vojaško puško proslule velikonemške Hitlerjeve Wehrmacht. Med odraslimi Nemci ga skoraj ni, ki ne bi puške s to številčno oznako držal v rokah, jo v boju ali pri—ekserciru preklinjal ali pa fanatično stiskal k sebi. Te tri številke so postale simbol pruskega vojaškega duha. In te tri številke je Hans Hellmut Kirst povzdignil v simboličen naslov svojega vojnega romana, ki ga je sedaj v prevodu izdala Državna založba Slovenije kot sedmi, osmi in deveti zvezek svoje zbirke Knjižna polica.

Od kod taka pozornost za knjigo in pisatelja — je morda to velika umetnina in Hans Hellmut Kirst znamenit in slaven pisatelj? Ne eno ne drugo. Nič, osem—petnajst je prva knjiga nekdanjega vojaka, demobiliziranca, vrtnarja, novinarja itd. Kirsta, njegova prva in mogoče tudi zadnja knjiga in tudi ta se ne bo nikoli omenjala v zvezi z umetnostjo. Ni vzrok za njeno popularnost, da so jo prevedli v vrsto jezikov, da so jo Nemci prebivali v ogromnih nakladah ter si razburjali duhove, v njeni pičli literarni vrednosti — skrivnost uspeha te knjige je v tem, da je izšla ob ugodnem času, da jo je napisal Nemec in to ob pravem času. In kaj je v tej knjigi takega, o čem pripoveduje, kaj v njej ene navdušuje, a drugim žre živce?

Reportaža o nemških vojakih in Hitlerjevi vojski nasploh, pisana z bolj ali manj ostro in posrečeno ošljenim satiričnim peresom, ima tri dele, ki nosijo v originalu zgovorne naslove: Nič, osem—petnajst v kasarni (podnaslov: Pustolovski upor poddesetnika Ascha), Nič, osem—petnajst v vojni in Nič, osem—petnajst do konca. Kirst nam skozi dolgo vrsto epizod, ki jih je povezal v te tri dele, predstavi celo galerijo značilnih predstavnikov Hitlerjeve osvajaalne velikonemške arma-

de: od navadnih vojakov, preko podčastnikov vseh mogočih činov in vrst do najvišjih oficirjev. Mednje pa vpleta podobe civilne Nemčije in »civilistarske« dogodivščine. Pisatelj je imel s to knjigo predvsem en namen — osmešiti hitlerjevsko-prusko vojsko in obenem v obliki strupenega roganja in posmeha strastno protestirati proti oboroženi obliki človeškega medsebojnega obračunavanja.

Kot umetniško ne preveč ambiciozen satirik in humorist je Hans H. Kirst v precejšnji meri uspel in tako uresničil del svojega cilja. Čeprav se kdaj pa kdaj ne moremo znebiti občutka, da je tej satiri botrovala velika in neprekosljiva satira te vrsti v svetovni literaturi: Haškovi Dobri vojak Švejk, moramo tudi Kirstu priznati, da so mnoge njegove puščice ostro zadele cilj. Zlasti ob prebiranju prvega dela se nam razkrije bogato groteskna karikatura nemškega vojaškega stroja in duha, ki je prepričljiva še toliko bolj, ker jo je naslikal Nemec, očitno, povrh tega pa je on prvi, ki je tako brez sramu in posmehljivo vzdignil zaveso lažnega, bahaškega militarističnega blišča in razkril gnilo in klavrno ozadje toliko hvalisane pruske brezhibnosti. Mnogi predstavniki tega »stanu« so v knjigi plastično oživel in kdor bo prebral Nič, osem—petnajst mu bodo ostali v spominu predvsem liki raznih »spiesov«, podčastnikov Lindenbergovega kova in drugi slikoviti značilno prusovski vojaški »portreti«.

Mnogo manj uspešno pa je Kirst skušal doseči drugi del svojega cilja — ustvariti živ in dovolj prepričljiv protimilitaristični protest. Kot da v Kirstovi knjigi odseva tista za večino sodobnega nemškega javnega oziroma političnega življenja značilna idejna zmedenost in dezorientiranost: ta njegov protest — vidi se, da je globoko oseben in doživet — vendar nekje obvisi v medlih višinah nejasnega idealizma; manjka mu zavestna in jasno izoblikovana smer, če hočete — družbena opredelitev. Svojo protivno miselnost je skušal pisatelj izpovedati skozi vrsto bolj ali manj prepričljivih likov, vojakov in civilistov, ki pa ravno zato največkrat zbledijo v šablonske in slabokrvne figure, včasih sicer zaradi vrsti romana nekoliko hudomušne, a v bistvu vendar zelo pridne Mihce. Posebno proti koncu, v drugem in zadnjem delu, je teh vojakov — protimilitaristov, ki pa se vendar borijo (iz neke ne Nemcu nerazumljive »mistične« zavesti za čast) vedno več. Kratko povedano: mi smo videli to vojsko in njene predstavnike v precej drugačni luči, v kateri pač ni bilo opaziti kaj prida figur Aschevega kova in njemu podobnih. Še bolj jasno povedano: knjigi se vseskozi pozna, da jo je napisal Nemec, sicer prepri-

čan protinacist in antimilitarist, a vendar Nemec in nekdanji vojak, ki nekaterih stvari ne more in ne zna razumeti ter zato najde kaj čudne in splošne razlage za vse tisto, kar je v našem spominu in spominu vsega sveta ostalo zelo jasno in neidealistično, »nemistično« razloženo.

Vendar je kljub temu Kirstova knjiga odigrala važno vlogo v svojem času in okolju. Kljub diletantski literarni vrednosti, je vendar iskrena izpoved Nemca, ki je napravil lep kos življenja za zgrešene cilje. Njena zasluga pa je največ v tem, da je v kritičnem času ponovnega pojavljanja starega pruskega militarističnega duha, ob ponovni militarizaciji Nemčije pogumno izpovedala svoj porogljivi protest ter tako postala močno orožje v rokah tistih, ki vedo kakšna mora biti Nemčija »v kateri bo vredno živeti«. To je treba Kirstovi knjigi Nič, osem—petnajst pošteno priznati, obenem pa lahko mirno rečemo, da je to knjiga svojega časa, ki ga ne bo preživela; ko ne bo več potrebna (zanjo je popolnoma na mestu izraz — aktualna), bo pozabljena.

Ve. Ta.

Bizantinska umetnost daje vtis razkošja, bogastva barv in sijaja.

Na sliki — bogata notranjščina cerkve Sv. Sofije v Carigradu, ki je največja cerkev bizantinske umetnosti. To je mogočna stavba z ogromno kupolo, ki je visoka 56, široka pa 23 metrov. Pozneje je bila ta cerkev preurejena v turško džamijo. Takrat so tudi bizantinske mozaike, ki so krasili njeno notranjščino, prekrili. Danes jih odkrivajo in obnavljajo.

VTISI Z GOSTOVANJA PARTIZANSKEGA INVALIDSKEGA PEVSKEGA ZBORA

NAŠA PESEM V ROMUNIJI

Partizanski invalidski pevski zbor je na povabilo romunskih sindikatov odpotoval na gostovanje v Romunijo 21. septembra, vrnil pa se je 9. oktobra. Gostovanje je bilo prvotno predvideno za deset dni, da pa so romunski sindikalni voditelji lahko ustregli želji svojih večjih podružnic, je bilo gostovanje podaljšano še za pet dni. Zbor je nastopal v Bukarešti, Ploestiju, Sinaji, Konstani in Temišvaru. Povabili smo pevovodjo, tovariša Radovana Gobca, da nam je povedal nekaj vtisov z zelo uspelega gostovanja Partizanskega invalidskega pevskega zbora v Romuniji.

Kako so vaše koncerte dojemali poslušalci?

Povedati moram, da je pevska kultura v Romuniji zelo razvita. Na njihovih nedavnih revijah kulturno prosvetnega dela je nastopilo nad sto tisoč članov njihovih amaterskih umetniških sekcij. Njihova zborovska kultura je na zelo visoki ravni in, je zatookus gledalcev zelo razvit. Prav zato je imel naš pevski zbor težko nalogo. Z borbenim značajem partizanskih pesmi in s preciznostjo, s katero je zbor izvajal svoje nastope, smo doživeli prodoren uspeh že v Bukarešti. Občinstvo nas je sprejemalo z navdušenjem in vrsto pesmi smo morali ponovljati. Največ ponovitev so doživele: »Hej brigade«, »Hej tovariši«, »Na juriš«, »Pesem

o Titu«, »Bolen mi leži«, »Na oknu« in »Svobodna Slovenija«. Od ostalih pesmi pa »Plovi, plovi«, »Kolo« in »Zabja svatba«.

Po koncertih so se pri nas oglašali zborovodje in drugi glasbeniki in nas prosili, da smo jim dali partiture navedenih pesmi. Ob koncu turneje so mnogi naši spremljevalci najbolj priljubljene pesmi prepevali že skupno z nami. Besedilo jim je sicer delalo preglavice, zelo naglo pa so obvladali melodijo pesmi.

Kakšen pa je bil odziv v javnosti?

Vsi vodilni in tudi lokalni časniki so posvetili našemu koncertu članke s slikami na prvi in drugi strani. Glavna vsebina člankov je v tem, da mi nosimo s pesmijo del naše skupne borbe proti fašizmu. Umetniška kritika pa meni, da je naš zbor poklicen in smo jim morali neprestano dokazovati, da smo pevski zbor, ki ima kot večina pevskih zborov v Sloveniji dvakrat na teden vaje. Prvi dan po našem prihodu je radio Bukarešta oddajal magnetofonske posnetke z našega prvega koncerta. V Romuniji so se nam javili celo štirje skladatelji, ki so svojo skladbo posvetili našemu zboru.

Kakšni so Vaši splošni vtisi z gostovanja?

Na povabilo romunskih sindikatov smo prišli v Romunijo.

Naš zbor niso imeli za nekak kvaliteten pevski zbor, marveč kak zbor predstavnikov Zveze borcev. Zbor je bil sprejet s takšno gostoljubnostjo, kakršnega doslej ob gostovanjih še nisem srečal. Mogoče to najlepše ilustrirata tale dva dogodka: V Bukarešti smo pozabili slike Invalidskega pevskega zbora, pa so jih s posebnim letalom poslali za nami v Temišvar. In drug tak dogodek: dva tovariša sta zbolela in v Bukarešti se je sestel zdravniški konzorcij, ki ju je zdravil dva dni.

Gotovo ste prišli v stik tudi s prosvetnimi delavci. V čem se njihovo delo v sindikalnih podružnicah razlikuje od dela v naših

Prosvetna dejavnost je zelo razgibana. Najbolj razviti so pevski zbori, predvsem mešani, ki imajo od 40 do 120 pevcev, kakor je pač veliko podjetje: Imajo pa tudi precej igralskih družin, glasbenih skupin, knjižnic, folklornih skupin. V zadnjem času pa zelo skrbijo za izobraževanje. Za to dejavnost izdajo precej sredstev, saj je večina strokovnih vodij v večjih sindikalnih podružnicah profesionalcev. Po zunanjih poudarkih me njihova dejavnost spominja na naše delo v prvih letih po osvoboditvi. Zdi se mi, da bodo tudi oni sčasoma v svoje delo vnesli več prosvetljenosti in manj deklarativnosti.

Mali oglasi

Prodamo kompletno napravo za mokro apretiranje, obstoječo iz dvovaljnega foularda, delovne širine 1600 mm in pokončnega sušilnega stroja s sedmimi bakrenimi valji in razpenjalno verigo. — Bombažna tkalnica Vižmarje.

SREČNO! Kolektivno separacije rudnika Zagorje, sporočamo veselo vest. V soboto dne 6. oktobra t. l. sta se v Zagorju poročila dolgoletna sindikalna člana in odbornika sindikalne podružnice separacije rudnika Zagorje, tov. Proseno Franc, klepar in Zorko Mara, delavka. Zelimo jima obilo sreče in zadovoljstva v zakonskem življenju. — Sindikalna podružnica Zagorje.

ZBRALI SO SE PREDSEDNIKI INICIATIVNIH ODBOROV DRUŠTVA PRIJATELJEV PRIRODE

Duh proletarskih tradicij naj preveva naša društva

Preživljanje letnih, tedenskih in dnevnih dopustov, naj bo sestavni del smotrne izrabe prostega časa, bodi skrb in stalna naloga sindikatov. Kongres predlaga ustanovitve delavskih društev prijateljev prirode, ki naj bi izboljšala aktivnost na tem področju. Ta društva naj bi organizirala izlete, navajala članstvo na preživljanje dopustov v naravi in organizirala varčevanje za letni oddih. Dejavnost na tem področju naj dobi večjo družbeno vrednost in pomen.

Udeleženci posvetovanja so potem obiskali tudi partizansko bolnišnico na Krvavicah; vodil jih je ustanovitelj te bolnišnice tovariš Berce

Te uvodne misli povzemamo iz sklepov III. kongresa Zveze sindikatov Jugoslavije. V Sloveniji so v prvi polovici februarja na seji Republiškega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije imenovali republiški iniciativni odbor društev prijateljev prirode, ki naj bi pripravil ustanovitve takih društev tudi v naši republici. Od takrat pa do danes je minilo precej časa. V vseh večjih krajih so izvolili iniciativne odbore in se pripravljali na rojstvo bodočih društev.

To sončno nedeljo pa so se zbrali prvi pionirji Prijateljev prirode v idiličnem in v zgodovinski narodno-osvobodilne borbe znani Iški na prvo republiško posvetovanje. Med gosti so bili tudi članica predsedstva Centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije tovarišica Pepca Kardelj, predsednik Republiškega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije za Slovenijo Janko Rudolf, tajnik Republiškega sveta Mavricij Borec ter drugi člani predsedstva Republiškega sveta Zveze sindikatov.

Posvetovanje je bilo sprva v ne preveč t. pl. dvorani doma ljubljanskih prijateljev prirode v Iški, pozneje pa se so posvetovalci preselili raje na toplo sonce pred dom.

Današnji človek živi na asfaltu med zidovi in v dimu indu-

strijskih središč, zato mu je postalo geslo »v naravo« spet tako ljubo. Zaradi stalne duševne in telesne napetosti, je tudi več svojstvenih obolenj, saj se človek nikdar dobro ne spoji in zlasti med 48 in 60 letom starosti je precej možganskih in srčnih kap. Stalen nemir brez počitka kovroči prezgodnjo smrt.

Zato je sodobni človek spoznal, da je zanj edino koristen izhod ne v omami z alkoholom, nikotinom in kartami, marveč v gibanju v naravi. Mi imamo posebno srečo, da živimo na koščku sveta, ki je prebogata na naravnih lepotah, zato imamo vse pogoje, da potrebo delovnega človeka po gibanju v naravi trineje organiziramo.

V tem pogledu imamo že bogate tradicije, tako iz delovanja sindikalnih organizacij, kakor tudi iz delovanja delavskih društev prijateljev prirode, ki so delovala že tisti čas. Zdi se, da je ta skrb po vojni malce zbledela, v glavnem zaradi nalog, ki so bile postavljene pred sindikate. Pred leti, ko so ustanavljali turistično zvezo, so imeli pred očmi isti cilj. To društvo pa se je enostransko usmerilo bolj na olepšavo turističnih krajev, manj pa na organizacijo oddiha delovnega

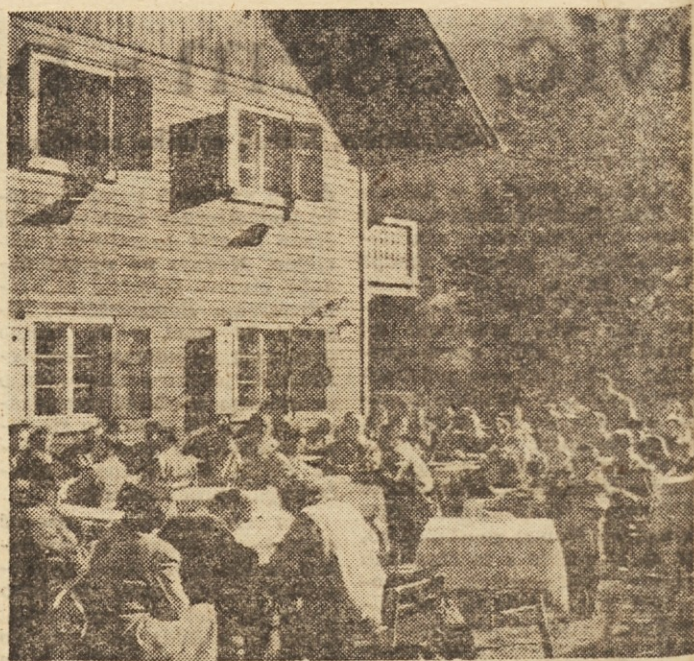
človeka. Društva, ki jih ustanovljamo, bi morala ljudem vzbuditi ljubezen do planin, do prirode in prav to je njihova glavna in temeljna naloga. V planinskih društvih na primer se zbirajo ljudje, ki že sami čutijo potrebo po obiskovanju planin, društva prijateljev prirode morajo to potrebo šele oblikovati. Če že govorimo o potrebi društva prijateljev prirode, potem je to posvetovanje jasno pokazalo, da ni nobenega dvoma več, da so taka društva potrebna, da so področja njihovega delovanja mnogo širša, kot so pri turističnih in planinskih društvih, saj prvič oblikujejo potrebo po udejstvovanju v prirodi in organizirajo oddih od prostega delovnega popoldneva, do nedeljskega in letnega oddiha. Posvetovanje je napravilo konec ugovorom, češ da taka društva niso potrebna.

Pri ustanavljanju društva ne moremo mimo organizacijskih vprašanj, ki so za društvo prijateljev prirode še zlasti pomembna. Že takoj v začetku moramo jasno določiti vsebinska načela. To nam sicer ne bo težko, saj imamo v tem pogledu že nekaj izkušenj iz prejšnjih časov. V društvu prijateljev prirode naj bi prevladovala delavska solidarnost, saj nam je v današnjih pogojih družbenopolitičnega razvoja kolektivna zavest potrebna prav tako kot tiste čase.

Kadar govorimo o nekaterih tradicijah, moramo ločiti negativne od pozitivnih elementov tradicije. Glede veličine izletov se v sindikatih ne moremo pričakovati.

Društva prijateljev prirode so delavska društva in naj delujejo v tesni povezanosti s sindikati, je dejala tovarišica Pepca Kardeljeva na nedeljskem posvetovanju.

V duhu proletarskih tradicij in tradicij narodnoosvobodilnega boja se vzgajamo v društvih prijateljev prirode. — Pogled na zborovalce.

glede kvalitete pa se pojavljajo negativni elementi tradicij v cehovskih navadnih pesmih in drugih običajih, ki so tuji miselnosti delavskega razreda. Naloga novega društva je skupno z ostalimi organizacijami duhovno graditi novega človeka, ki ima v pogojih našega družbenega sistema vlogo upravljalca. To je treba podčrtati prav zaradi tega, ker je bilo pred tednom dni na konferenci Zveze Svobod govora o izletih in njih vsebini. Naša naloga bo vključiti množice v društva, kjer jim bomo organizirali prijetne izlete in jih tako iztrgali vplivu antisocialističnih elementov, ki pogostokrat zastrupljajo ob alkoholu družbeno zavest delovnega človeka.

MAŠČOBE IZ ALG

Maščobe so in bodo še precej časa surovine v prehrani in industriji. V nekaterih organizmih so prave tovarne maščob, ki zelo ekonomično obratujejo. Mednje štejemo alge chorellapyrenoidice, ki nabere pod navadnimi pogoji tudi do 50 odstotkov maščob. Te alge se zelo hitro množijo in potrebujejo je ogljikovo kislino, nekaj soli in veliko sonca. Dosedaj se še ni posrečilo, da bi tehnično pridobivali maščobo iz te rastline.

Če že govorimo o tradicijah, potem ne smemo pozabiti na svetle tradicije narodnoosvobodilnega boja. Prav je, da so se udeleženci tega posvetovanja zbrali v delu naše domovine, ki ni samo znan po naravnih lepotah, ampak ima še bolj bogato zgodovino narodnoosvobodilnega gibanja. Prednost društev prijateljev prirode je prav v tem, da priteguje otroške družine, da na najprimernejši način lahko posreduje vzgojo v duhu proletarskih tradicij in narodnoosvobodilnega boja. Za zgodovino narodnoosvobodilnega gibanja bomo seznanjali mlada pokolenja tako, da ti najtežji dnevi naše preteklosti ne bodo šli v pozabo. Prav gotovo moramo teh nekaj misli upoštevati, kadar govorimo o organizacijskih načelih novega društva.

Kadarkoli se ukvarjamo z ustanavljanjem te ali one organizacije, vedno naletimo na vprašanje, kaj je s kadri. Naj tudi društvo prijateljev prirode zaupamo že itak preobremenjenim sindikalnim funkcionarjem? Ne? Najti bo treba ljudi, ki bodo iz notranje potrebe krepko zagrabili za delo. Če pa bomo silili v nove odbore ljudi, ki so pasivni do narave, potem pač ne moremo pričakovati kakšnih večjih rezultatov.

Tako je potekalo posvetovanje v Iški. Povejmo še to, da so odobrili osnutek statuta in se dogovorili, da bo vsaka prva nedelja po rojstnem dnevu tovariša Tita praznik prijateljev prirode.

Udeleženci posvetovanja so si po končani konferenci ogledali rekonstruirano partizansko bolnišnico na Krvavicah. N. B.

O PASJEM VOHU

Za sesalce je značilno, da imajo zelo dober voh. Če bi psu zavezali oči, bi ostalo njegovo vedenje normalno. Kadar pa mlademu psičku pokvarimo vohalni organ, kužek niti ne najde seskov. Sveže meso pusti ležati, sam pa liže lastne odpadke. Ali drug primer. Enajst mož je stopalo po gospodarjevih stopinjah dve sto metrov daleč. Na to se je gospodar s petimi možmi obrnil na levo, ostalih šest je krenilo na desno. Vsi so šli drug za drugim in se končno poskrili. Gospodarjevo sled so zakrili, ker je stopal na koncu vrste čuvaj, ki je dajal psu večkrat hrano. Psa so spustili in kmalu je našel sled svojega gospodarja.

OSNUTEK PRAVIL DRUŠTVA PRIJATELJEV PRIRODE SLOVENIJE

I. Splošna določila

Cl. 1. Zveza društev prijateljev prirode (v nadaljnjem besedilu DPP), je prostovoljna množična organizacija delovnih ljudi, ki deluje na področju LRS. Namen društev je, s tesnim sodelovanjem sindikatov skrbeti za vsestranski oddih delovnih ljudi, krepiti njihovo zdravje, fizično in umsko sposobnost, poglobljati ljubezen do naše socialistične domovine in gojiti svetle tradicije delavskega razreda in narodnoosvobodilnega boja.

Temeljni namen, zblizati človeka z naravo, je povezan s težnjo po krepitvi medsebojnega tovarišstva, vedrega življenja in krepitvi socialističnih moralnih odlik. Člani DPP morajo biti zgledni državljani socialistične družbe. Prizadevajo si doseči večje sodelovanje na mednarodnem področju po načelih mirnega sožitja in sporazumevanja med narodi, pri čemer je boj za demokratično socialistično družbo, temelj njihovega udejstvovanja.

nov, kjer so člani zaposleni. e) da vzpodbuja predelovalno industrijo k temu, da izdeluje razne turistične potrebščine, ki naj služijo za čimvečji razvoj turizma.

f) da prireja predavanja, tečaje, zborovanja in razstave z namenom, da bi utrdili pri članih ljubezen do prirode in širili domači turizem. Lahko izdaja tudi svoje glasilo in drugo literaturo.

g) da navaja člane k udejstvovanju v športu in telovadbi, prireja tudi nastope oziroma tekmovanja.

h) da gradi, prevzema ter ohranja izletišča, igrišča in počitniške domove, ki jih more prevzeti tudi v upravljanje od podjetij oziroma ustanov.

i) da je pri svojem delu tesno povezana predvsem s sindikati kakor tudi z drugimi sorodnimi organizacijami, turističnimi podjetji in ustanovami.

j) da pristopi kot juridični član v sorodne organizacije, prav tako pa more Zveza DPP Slovenije sprejeti juridične člane v svojo organizacijo.

in ko ta zbere najmanj 15 članov, se lahko skliče ustanovni občni zbor društva.

Občni zbor, oziroma okrajni odbor DPP se lahko ustanovi na pobudo že obstoječih društev na področju občine, okrajni odbor pa na pobudo društev, oziroma občinskih odborov na področju okraja.

Cl. 14 Društva povezuje v republiškem merilu Zveza prijateljev prirode. Ko bo ustanovljena Zveza prijateljev prirode Jugoslavije, bodo DPP v Sloveniji postala njen sestavni član.

Cl. 15 Zastavo in društveni znak usvoji republiška skupščina.

Cl. 16 Delovanje društva je vezano na Pravila in sklepe lastnih organov, kakor tudi na sklepe višjih organov Zveze DPP ter tozadevne sklepe sindikalnih vodstev.

V. Organi Zveze in DPP

Cl. 17 Zveza in društva imajo naslednje organe:

- občni zbor
- upravni odbor
- nadzorni odbor.

Cl. 18 Občni zbor se vrši vsako leto v jeseni po Pravilniku, ki ga predpiše Zveza DPP.

Cl. 19 Občni zbori občinskega, okrajnega in republiškega odbora se vršijo po končanih zborih društev oziroma odborov in to potom delegatov po ključu, ki ga določi sklicatelj občnega zbora.

Cl. 20 Izredni občni zbor se lahko skliče na iniciativo odbora, na predlog polovice članov društva, na predlog nadzornega odbora Zveze in na predlog odgovornega sindikalnega vodstva.

Cl. 21 Upravni odbori izvajajo določila Pravil in zaključke skupščin, vodijo posle med dvema občnima zboroma, odbori višjih forumov pomagajo pri delu nižjim forumom ozi-

roma DPP, sklicujejo sestanke, konference in občne zборе, pripravljajo dnevni red in podajajo poročila o svojem delu. Sestavijo in predlagajo proračun DPP in ostalih višjih organov ter izvajajo Poslovnik in druge predpise Zveze.

Cl. 22 Osnovne organizacije vodijo odbori, ki štejejo od 7 do 11 članov ter nadzorne odbore 3 do 5 članov. Isto število funkcionarjev imajo tudi občinski in okrajni odbori, Zveza DPP pa more imeti do 19 članov ter 5 članski nadzorni odbor.

Cl. 23 Zveza DPP izvoli iz članov upravnega odbora 7 članski ožji odbor.

Cl. 24 Predsednik Zveze in ostalih organov DPP predstavlja organizacije na zunaj.

Cl. 25 Delo nadzornega odbora predpisuje Zveza s posebnim pravilnikom.

VI. Denarna sredstva

Cl. Denarna sredstva predstavljajo: pristopnina, članarina, razni dohodki od prireditev, podpore, dotacije, obresti od naloženega denarja ter razni prispevki.

VII. Poslovanje DPP

Cl. 27 DPP so samostojne pravne osebe. Operativne posle vodi odbor, ki je za voje delo v celoti odgovoren članstvu.

Cl. 28 Osnovna društva morajo biti registrirana pri občinskem odboru zveze DPP, če ta ne obstoja pa pri okrajnem odboru zveze DPP, vse osnovne organizacije ter občinski in okrajni forumi pa morajo biti prijavljeni pri Zvezi DPP.

Cl. 29 Društvo ima za svoje poslovanje blagajniško knjigo dohodkov in izdatkov s knjigo inventarja, kartoteko, oziroma knjigo članov ter vložni zapisnik. Odbor mora imeti zapisniške sej, sestankov, konferenc, občnih zborov, vodi pa tudi kroniko svojega delovanja.

VIII. Razpust društva

Cl. 30 O razpustu društva se sklepa samo na rednem ali izrednem občnem zboru, ki ga skliče odbor DPP po potrebi s sodelovanjem sindikalne organizacije v podjetju oziroma ustanovi. Na občnem zboru morajo biti navzoče vsaj tri četrtine članov. O razpustu pa mora glasovati vsaj 3/4 navzočih članov. Če redni ali izredni občni zbor pol ure po napovedanem času ni sklepčen, se skliče čez 8 dni novi, ki sklepa ne glede na število prisotnih.

Cl. 31 Če občni zbor sklene razpust, izvoli potem likvidacijsko komisijo, ki sestoji iz 3 do 5 članov društva. Z dnem osnovanja likvidacijske komisije preneha društveno delovanje.

Likvidacijska komisija je dolžna, da zbere vsa denarna sredstva, napravi spisek upnikov in dolžnikov ter izdela likvidacijsko bilanco. Svoje delo mora končati v 6 mesecih od občnega zbora, na katerem je bil sklenjen razpust.

Cl. 32 Sredstva, ki ostanejo po likvidaciji društva, se izročijo do osnovanja novega društva v varstvo sindikalne podružnice, kjer je društvo delovalo, če pa je društvo krajevnega značaja, dobi sredstva z istim namenom okrajni odbor Zveze DPP.

Cl. 33 Če se v roku enega leta ne ustanovi novo društvo, lahko porabi sindikalna organizacija, oziroma okrajni odbor Zveze DPP sredstva v namene, ki služijo ciljem DPP.

IX. Končne določbe

Cl. 34 Ta pravila stopijo v veljavo z dnem, ko jih sprejme republiška skupščina Zveze DPP, ter jih odobri za to določen državni organ.

Cl. 37 Spremembe Pravil se izvršijo le na občnem zboru Zveze DPP, njeno vsebino pa tolmači odbor Zveze.

Cl. 38 Pravila so bila sprejeta na republiškem občnem zboru Zveze DPP Slovenije dne

III. Članstvo

Cl. 6. Član DPP je lahko vsak zaposleni in njegovi ožji svojci, pod pogojem, da imajo vse državljanske pravice. Članstvo v društvo se prijavi s pristopnico.

Cl. 7. Članarino in pristopnino določa republiški občni zbor.

Cl. 8. Člansko izkaznico dobi član, ki plača pristopnino in vsaj četrletno članarino.

Cl. 9. Pravice člana so:

- da voli in da je izvoljen v vodstva DPP in finančno nadzorstvo;
- da uživa ugodnosti, ki jih zveza in društvo nudi svojim članom;
- da se udeleži prireditev, izletov, ekskurzij in letovanj, ki jih društvo organizira;
- da predlaga občnemu zboru društva prošnje ter vlaga pritožbe.

Cl. 10 Dolžnosti člana so:

- da izjavi pri svojem delu določila Pravil DPP ter sklepe društvenih organov;
- da redno plačuje članarino;
- da se udeleži članskih sestankov, vseh prireditev, občnih zborov ter konferenc, ki jih sklicuje društvo.

Cl. 11 Članstvo v DPP preneha:

- z izstopom;
- z izključitvijo zaradi enoletnega zaostanka pri plačevanju članarine;
- z izključitvijo zaradi kršenja pravil DPP;
- z izgubo državljanstva;

Sklep o izključitvi sprejme društveni odbor, a izključitev je veljavna, ko jo potrdi prvi viši organ DPP.

IV. Društva prijateljev prirode

Cl. 12 DPP se lahko ustanovijo pri vseh podjetjih in ustanovah, v manjših krajih pa more društvo delovati tudi v krajevnem merilu.

Cl. 13 Za ustanovitev društva imenuje sindikalna podružnica najprej iniciativni odbor

Skupina zborovalcev po posvetovanju

